

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
IZGLĪTĪBAS ZINĀTŅU UN PSIHOLOĢIJAS FAKULTĀTE
PSIHOLOĢIJAS NODAĻA

**VĪRIEŠU VARDARBĪBAS PIREDZES PIEAUGUŠO
VECUMĀ, MASKULĪNO NORMU KONFORMITĀTES
SAISTĪBA AR MOTIVĀCIJU MEKLĒT PSIHOLOĢISKO
PALĪDZĪBU**

MAGISTRA DARBS

Autors: **Aiga Vītola**

Studenta apliecības Nr.: ab06112

Darba vadītājs: lektore Inese Lapsiņa

RĪGA 2024

ANOTĀCIJA

Pētījuma mērķis bija noskaidrot vīriešu vardarbības pieredzes pieaugušo vecumā, maskulīno normu konformitātes saistību ar motivāciju meklēt psiholoģisko palīdzību. Pētījuma izlasi veidoja 151 vīrietis vecumā no 19 līdz 64 gadiem, $M=36,4$ ($SD = 8,39$). Datu iegūšanai tika izmantoti sekojoši pētījuma instrumentāriji: Maskulīno normu konformitātes aptauja (Mahalik et al, 2003), Palīdzības meklēšanas nodoma aptauja (Hammer & Spiker, 2018), kā arī tika izveidotas divas aptaujas “Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās aptauja” (Lapsiņa & Vītola, 2024), “Piedzīvotā vardarbība darba vietā” (Lapsiņa & Vītola, 2024). Iegūtie rezultāti norādīja, ka vīrieši, kuri izmanto tādas neadaptīvas emociju regulēšanas stratēģijas, kā nevēlēšanos runāt par jūtām un nevēlēšanos dalīties ar tām, vairāk atzīmē nodomu meklēt psiholoģisko palīdzību.

Atslēgas vārdi: maskulīno normu konformitāte, palīdzības meklēšanas nodoms, vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās, piedzīvotā vardarbība darbā.

ABSTRACT

The aim of the study was to investigate men's experiences of violence in adulthood, the relationship between conformity to masculine norms and the motivation to seek psychological help. The study sample consisted of 151 men aged 19 to 64 years, $M=36.4$ ($SD = 8.39$). The following research instruments were used to obtain data: the Conformity to Masculine Norms Inventory (Mahalik et al, 2003), the Intent to Seek Help Survey (Hammer & Spiker, 2018), and two surveys created for this study – “Men's Experience of Violence in Intimate Relationships Survey” (Lapsiņa & Vītola, 2024), and “Experience of Violence in the Workplace” (Lapsiņa & Vītola, 2024). The results indicated that men who use maladaptive emotion regulation strategies, such as reluctance to talk about feelings and unwillingness to share them, are more likely to report an intention to seek psychological help.

Key words: conformity to masculine norms, intention to seek help, men's experience of violence in intimate relationships, experience of violence at work

SATURS

TEORĒTISKĀ DAĻA	3
Vīriešu motivācija meklēt psiholoģisko palīdzību	4
Vardarbības pieredze vīriešiem	6
Vīriešu piedzīvotās vardarbības pieredze partnerattiecībās	7
Piedzīvotās vardarbības pieredze darba vietā.....	10
Maskulīno normu konformitāte	12
Maskulīno normu konformitāte, piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās un psiholoģisās palīdzības meklēšana	12
METODE	18
REZULTĀTI.....	23
DISKUSIJA	32
SECINĀJUMI.....	36
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....	37

TEORĒTISKĀ DAĻA

Literatūrā atrodamajos pētījumos pasaulē un Latvijā tiek norādīts, ka pētījumi par vīriešu psiholoģisko veselību tiek veikti nepietiekami un tēmas aktuālitate paliek nemainīga (Pirsko, 2015; Kolbe & Büttner, 2020; Angena, 2023; Chattopadhyay et al., 2023). Tāpat pētījumos visā pasaulē tiek akcentēta problēma, ka vīrieši psiholoģisko grūtību gadījumā nepietiekami vērsas pēc palīdzības pie mentālās jomas speciālistiem un šajā jautājumā būtu nepieciešama dziļāka izpēte, lai apzinātu iemeslus un veiktu pasākumus, kas veicinātu vīriešu iesaisti psiholoģiskās palīdzības meklēšanā (Angena, 2023; Pirsko, 2015). Turklāt epidemioloģijas pētījumi psihiatrijā konstanti norāda, ka vīriešiem ir ievērojami augstāka noteiktu garīgo traucējumu sastopamība un izplatība, saistībā ar eksternalizētās uzvedības problēmām un vielu lietošanu un viņiem būtu nepieciešama palīdzība (Soraya, et al., 2007). Tāpat runājot par piedzīvoto vardarbību, tad tradicionāli literatūrā vardarbība parasti tiek pētīta, koncentrējoties uz sievietēm kā biežākiem upuriem, līdz ar to vīriešu dzimums kā upuris nav ticis pienācīgi izpētīts un pētījumi par vīriešiem kā vardarbības upuriem savu aktualitāti nav zaudējuši (Chattopadhyay et. al., 2023; Kolbe & Büttner, 2020; Pirsko, 2015), turklāt ņemot vērā arī pieaugušo statistiku visā pasaulē par vīriešu piedzīvoto vardarbību ģimenē, kas tiek skaidrota arī ar dzimumu līdztiesības palielināšanos, tad prognozējams, ka laika gaitā šis temats tikai kļūs aktuālāks un nozīmīgāks (Thobejane et al., 2018; Obarisiagbon et al., 2019; Chattopadhyay et al., 2023). Pētījumi pasaulē parāda, ka vīrieši cieš no vardarbības partnerattiecībās un tām ir saistība ar fiziskajām un emocionālajām sekām, proti, kardiovaskulārajām saslimšanām (arī citām fiziskajām veselības problēmām), depresiju, pašnāvības domām un posttraumatisko stresu (Hines & Douglas, 2015; Lysova et al., 2019; Lysova et al., 2022), psiholoģiskam stresam, mentālām saslimšanām, vielu lietošanai (Carbone-López, et al., 2006).

Vīriešu motivācija meklēt psiholoģisko palīdzību

Pasaules veselības organizācijas dati liecina, ka vīrieši vairāk kā divas reizes biežāk izdara pašnāvību nekā sievietes (Pasaules Veselības organizācija, 2021). Šie rādītāji tiek saistīti ar to, ka vīrieši ir mazāk gatavi meklēt palīdzību savu garīgās veselības problēmu risināšanā. Vīriešiem tiek novērotas negatīvas attieksmes pret garīgās veselības pakalpojumu izmantošanu, salīdzinot ar sievietēm (Addis & Mahalik, 2003; Mackenzie et al., 2006; Möller-Leimkühler, 2002; Sagar-Ouriaghli et al., 2019; Yousaf et al. 2015). Vīriešu dzimumam ir negatīva saistība ar vēlmi meklēt psiholoģisko atbalstu (Gonzalez et al., 2011, Sagar-Ouriaghli et al., 2019).

Metaanalīzes pētījumos ir apkopoti faktori, kas izskaidrotu, kāpēc vīrieši nelabprāt meklēt palīdzību psiholoģisko problēmu gadījumā (Gulliver et al., 2010; Möller-Leimkühler, 2002; Sagar-Ouriaghli et al., 2019; Seidler et al., 2016.). Kā viens no iemesliem tiek minēts, ka vīrieši tiek socializēti tradicionālajās vīriešu dzimumu lomās. Ar tradicionālo vīrišķību saistītās iezīmes ietver stoicismu, neievainojamības un pašpaļāvības stereotipus (Tang et al., 2014, Vogel et al., 2011, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019). Piemēram, negatīvas emocijas tiek uztvertas kā vājuma pazīme, kas attur vīriešus meklēt atbalstu pie draugiem (Pirkis et al., 2017, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019). Tas negatīvi ietekmē vīriešu vispārējo uzvedību, proti, palīdzības meklēšanu un ārstēšanas veida izvēli (Seidler et al., 2016, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019). Sevis stigmatizējošie uzskati attur vīriešus no palīdzības meklēšanas (Addis & Mahalik, 2003; Levant et al., 2014; Pederson & Vogel, 2007, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019).

Kā vēl viens no iemesliem, kas tiek minēts kādēļ vīrieši mazāk izmanto mentālās veselības pakalpojumus, ir saistīts ar atšķirībām problēmu risināšanas stratēģijās. Vīrieši demonstrē pastiprinātu tendenci pašārstēties ar alkoholu un narkotikām, lai mazinātu emocionālās ciešanas (Kilpatrick et al., 2000; Möller-Leimkühler, 2002; Oliver et al., 2005; Rutz & Rihmer, 2009, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019). To apstiprina vielu lietošanas izplatības rādītāji vīriešiem visā pasaulē (Pasaules Veselības organizācija, 2005).

Tāpat salīdzinot ar sievietēm, vīriešiem ir ierobežotākas zināšanas par garīgo veselību (t.i., profilakse, simptomu atpazīšana un pieejamajām ārstēšanas metodes, pašpalīdzības stratēģijas), kas ietekmē palīdzības meklēšanu (Jorm, 2012, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019), kas saistāma ar mazāku garīgās veselības pakalpojumu izmantošanu (Bonabi et al., 2016; Thompson et al., 2004, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019).

Pētījumi parāda, ka vīrieši, meklējot palīdzību, saskaras ar šķēršļiem, kas saistīti ar atbilstošu diagnostikas instrumentu trūkumu un klīnicistu aizspriedumiem (Addis, 2008; American Psychiatric Association, 2013, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019). Piemēram, vīrieši var paust vairāk eksternalizētu uzvedību, piemēram, alkohola lietošanu, aizkaitināmību un agresīvu uzvedību, vienlaikus nepietiekami ziņojot par citiem simptomiem (Angst et al., 2002; Rice et al., 2015, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019). Šie faktori var maskēt vīriešu grūtības, izraisot neprecīzas diagnozes un nepiemērotu ārstēšanu (Cochran & Rabinowitz, 2003; Kerr & Kerr, 2001, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019). Tāpat parādās, ka klīnicisti var ietekmēties no saviem aizspriedumiem, ka vīriešiem ir jāizpilda kādi īpaši vīrišķīgi stereotipi (Mahalik et al., 2012, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019). Piemēram, ja vīrieši neatbilst šiem tradicionālajiem vīriešu stereotipiem, emocionāli izpaužoties vai uzņemoties atbildību par savu veselību, viņus var uzskatīt par deviantiem un/vai sievišķīgiem (Seymour-

Smith, Wetherell, & Phoenix, 2002; Vogel, Epting & Vesters, 2003, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019). Šīs novirzes ietekmē sniegtās aprūpes kvalitāti un veidu, un vīriešiem ir mazāka iespēja saņemt diagnozi, neskatoties uz to, ka viņiem ir līdzīgi vai identiski simptomi kā sievietēm (Doherty & Kartalova-O'Doherty, 2010, kā minēts Sagar-Ouriaghli et al., 2019).

Vīriešiem ir tendence meklēt psiholoģisko palīdzību tad, kad problēmas eskalējās fiziskās veselības problēmās vai apkārtējo spiediena rezultātā, piem., ģimenes, tuviem draugiem, un ja šī pieeja mentālās veselības pakalpojumiem un atbalstam ir netieša. (McKenzie et al., 2018; Seidler et al., 2021). Pētījumā Kanādā pētnieki nonāca pie secinājuma, ka vīriešu pozitīva attieksme pret psiholoģiskās palīdzības meklēšanu bija saistīta ar augstāku izglītības līmeni, turpretī sievietes atzīmēja pozitīvu attieksmi neskatoties uz viņu izglītības līmeni. Tāpat arī šajā pētījumā tika atklāts, ka vecāka gada gājuma vīriešiem ir pozitīvāka attieksme pret psiholoģiskās palīdzības meklēšanu salīdzinot ar jaunākiem, vīriešiem īpaši tad, ja viņi nebija precēti un šo psiholoģisko palīdzību viņi vēlējās meklēt ar ģimenes ārsta palīdzību (Mackenzie et al., 2006).

Vardarbības pieredze vīriešiem

Pasaules Veselības organizācijas darba grupa 1996. gadā izstrādājusi šādu vardarbības definīciju: "Tīša fiziska spēka piedraudēta vai faktiskā izmantošana pret sevi, citu personu vai kopienas grupu, kuras rezultātā rodas vai ir augsta iespējamība izraisīt ievainojumus, nāvi, psiholoģisku kaitējumu, nepareizu attīstību vai trūkumu" (Krug et al. 2002, kā minēts Flink et al. 2008). Literatūrā atrodami pētījumi parāda, ka vīrieši piedzīvo pret sevi vērstu fizisko, emocionālo, seksuālo un ekonomisko vardarbību visos vecumposmos (Pasaules Veselības organizācija, 2014). Vīrieši piedzīvo vardarbību bērnībā no saviem mājsaimniecības locekļiem, vienaudžiem un citām personām (Pasaules Veselības organizācija, 2020). Pieaugušā vecumā vīrieši piedzīvo vardarbību no intīmajiem partneriem - gan pretējā, gan sava dzimuma. Vīrieši ar vardarbību saskaras gan uz ielas, gan darba vietā. Vardarbības akts var tik piedzīvots gan no vienas personas, gan grupas (Houseman & Semien, 2023). Metaanalīzes pētījumā par vardarbību ģimenē tika noskaidrots, ka lielākoties vīrieši, kuri ir piedzīvojuši vardarbību no sava intīmā partnera ir paši bijuši vardarbīgi pret savu partneri. Dažādos pētījumos 10.6 - 40% gadījumu vīrieši ir piedzīvojuši vardarbību vai atstāšanu novārtā bērnībā. Vīriešiem, kuriem ir ilgstošas veselības problēmas, fiziski ierobežojumi, zemāks izglītības līmenis, alkohola atkarība, mentāla saslimšana, greisirdība un īsāks attiecību ilgums, ir lielāka iespēja piedzīvot vardarbību ģimenē (Kolbe & Büttner, 2020).

Vīriešu piedzīvotās vardarbības pieredze partnerattiecībās

Vīrieši cieš no intīmo partneru vardarbības partnerattiecībās (Hines, 2015; Perryman & Appleton, 2016, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Intīmo partneru vardarbība ir nopietna sabiedrības veselības problēma, kas rada nozīmīgus sociālus un ekonomiskus zaudējumus visā pasaulē (Haegerich & Dahlberg, 2011; Varcoe et al., 2011; World Health Organization (WHO), 2016; Zhang, et al., 2012, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Intīmo partneru vardarbība (bijušā vai esošā), kas izraisa vai var izraisīt fizisku, seksuālu vai psiholoģisku kaitējumu, ietverot fiziskas agresijas, seksuāla spiediena, psiholoģiskās vardarbības un kontrolējošu uzvedību, tostarp finansiālo izmantošanu (PVO, 2010, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Pētījumos tiek atklāts, ka intīmo partneru vardarbība ietekmē cilvēkus visās rasēs, vecuma grupās, sociālekonomiskajos statusos, dzimumu identitātēs, seksuālajās orientācijās un attiecību statusos (Renner un Vitni, 2010, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Visā pasaulē intīmo partneru vardarbība tiek atzīta kā dzimuma jautājums, kur disproporcioniāli vairāk tiek ietekmētas sievietes (WHO, 2010, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Vardarbībai pret sievietēm ģimenē ir pievērsta ievērojama politikas veidotāju, pētnieku, starptautisko organizāciju, kā arī valdību un nevalstisko sektoru uzmanība (WHO, 2018, kā minēts Chattopadhyay et. al., 2023), kuru ietvaros tikuši izstrādātas konkrētas metodes un programmas darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm, savukārt vīriešiem kā vardarbības upuriem šāda uzmanība ir pievērsta nepietiekami (Chattopadhyay et. al., 2023, Scott-Storey et. al., 2023). Līdz ar to lielākoties informācija, kas ir zināma par intīmo partneru vardarbību, ir saistīta ar sievietēm kā upuriem heteroseksuālās attiecībās, bet izpratne par to kā vīrieši izjūt intīmo partneru vardarbību ir nepietiekama (Scott-Storey et. al., 2023).

Vīriešu piedzīvotās vardarbības pieredze partnerattiecībās kontekstā, kā fiziskās vardarbības izpausmes pret vīriešiem tiek nosauktas pastumšana, pagrūšana, satveršana, kratīšana, ieplaukšana, sišana, speršana, košana, saskrāpēšana un/ vai draudēšana vai ievainošana ar nazi vai citiem objektiem (Brooks et al., 2017; Carmo et al., 2011; Drijber et al., 2013; Gadd et al., 2003; Hines, 2015; Machado et al., 2018; Nybergh et al., 2016; Savall et al., 2017, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Daži pētnieki ziņo, ka sievietes var uzsākt fizisku uzbrukumu, kad vīrietis nespēj atbēgt, piemēram, no aizmugures, kad vīrietis guļ vai kad klāt ir bērni (Bates, 2020; Entilli & Cipolletta, 2017; Hogan, 2016; Walker et al. ., 2019, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Kādā kvalitatīvajā pētījumā tika noskaidrots, ka kamēr sievietes izmantoja fizisko vardarbību, tas reti tika uztverts kā taktiski efektīvs veids kā kontrolēt vīrieti. Drīzāk lielākā daļa vīriešu aprakstīja sajūtu, ka viņi kontrolē savu sieviešu partneru fizisko agresiju un spēj to apturēt, piem., aizejot prom, aizturot vai atbēgties (Nybergh et al. 2016, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023), tāpat vīrieši ziņo, ka sievietes

fiziski satver un ierobežo (De Puy et al. 2017, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Kopuma vīrieši reti uztvēra savu sieviešu partneru fizisko vardarbību kā nopietnu, biedējošu vai tādu, kas radītu patiesus draudus (Anderson, 2005; Swan & Snow, 2006, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Tomēr arī pastāv variācija vīriešu piedzīvotajā vardarbībā no intīmo partneru puses un ir vīrieši, kas atzīmē, ka izjūt lielas bailes no intīmās partneres vai arī pastāv lielas bailes, jo sieviete draud izrēķināties ar ģimenes locekļiem (Bates, 2020; Walker et al., 2019, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023).

Aizvien vairāk pētījumos atspoguļojas, ka psiholoģiskā vardarbība, iespējams, ir visizplatītākā intīmo partnerattiecību vardarbības forma ar kuru sastopas vīrieši (Follingstad & Rogers, 2013). Kādā Kanādas pētījumā, kurā tika izmantoti dati no nacionālās aptaujas, ziņoja, ka 10,1% vīriešu atzīmējuši, ka ir pieredzējuši vismaz viena veida psiholoģisko un/vai ekonomisku ļaunprātīgu izmantošanu no savas pašreizējās partneres puses (Dim & Elabor-Idemudia, 2018). Psiholoģiska, garīga, un mentāla vardarbība ir termins, kuru bieži izmanto, lai apzīmētu ļaunu rīcību, draudus vai piespiešanas taktiskas, kuras mērķis ir pazemojoši, degradējoši vai apdraudoši ietekmēt personas pašvērtējumu vai pašcieņu, lai kontrolētu un/vai izolētu (Breiding u.c., 2015; PVO, 2012, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Kā psiholoģiskās vardarbības piemērus var minēt apvainojumus, noniecināšanu, pastāvīgu pazemošanu, iebiedēšanu, kaitējuma draudi un draudi atņemt bērnus (WHO, 2012, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Pētījumos paši vīrieši atzīmē tādas piedzīvotas emocionālas vardarbību formas kā bļausana uz tiem, apvainojumi, pazemojumi, seksualitātes apšaubīšana, kontrolēšana, monitorēšana, izolēšana no ģimenes un draugiem, viņu kā tēvu kompetences apšaubīšana, nepatiesi apgalvojumi par vardarbību pret bērniem un ilgstoši draudi atņemt viņiem bērnus (Allen-Collinson, 2009; Bates, 2019, 2020; Entilli & Cipolletta, 2017; Follingstad, 2007; Machado et al., 2018; McHugh et al., 2013; Nybergh et al., 2016; Tillbrook et al., 2010; Walker, et al., 2019, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Pētījumos parādās tendence, ka psiholoģiskā taktika, tostarp sieviešu apvainojumi un draudi vīriešiem, var atšķirties no tā, kā vīrieši mēdz apvainot vai draudēt sievietēm (Matte & Lafontaine, 2011, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Piemēram., no pret sievietēm vērstiem apvainojumiem, vīrieši atzīmē, ka ir izsmieti un noniecināti par to, ka nav pietiekami vīrišķīgi, nepelna tik daudz, ka ir vāji vai par to, ka tie raud, kad tiek sisti (Bates, 2019; Nybergh et al., 2016). Vīrieši atzīmē, ka taktikas, kas ir saistītas ar apvainojošiem komentāriem un ir homofobiskas, tiek identificētas kā izteikti kontrolējošas un sāpīgas (McHugh et al., 2013; Nybergh et al., 2016, kā minētās Scott-Storey et. al., 2023). Daži pētījumi rāda, ka lielākā daļa vīriešu atzīmē, ka nebaidās no intīmās partneres fiziskās vardarbības, taču vairāk baidās no emocionālas degradēšanas un pazemošanas, īpaši, ja tas tiek darīts publiski (Bates, 2020; Nybergh et al.,

2016, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023), taču ņemot vērā to, ka šo pētījumu ir ļoti maz un izpratne ir neliela, tad pētnieki uzskata, ka ir nepieciešama dziļāka izpratne par psiholoģisko vardarbību un tā mijiedarbību ar dzimumu (Lysova et al., 2022; Scott-Storey et. al., 2023)

Pētījumos par psiholoģiskās palīdzības meklēšanu saistībā ar piedzīvoto vardarbību laulībā pret vīriešiem tiek secināts, ka likumi lielākoties tiek veidoti tā, lai aizsargātu sievieti (Lysova et. al., 2022, Chattopadhyay et. al., 2023). Savukārt tie vīrieši, kuri vērsas institūcijās, kuras ir atbildīgas par pakalpojumu sniegšanu vardarbībai ģimenē, ne vienmēr spēj nodrošināt nepieciešamos pakalpojumus un daudzi vīrieši tiek atraidīti (Cook 2009; Hintes et. al. 2007, kā minēts Douglas & Hines, 2011).

Tāpat šajos pētījumos tiek noskaidrots, ka vīrieši, ciešot no vardarbības ģimenē nevēršas pēc palīdzības, jo piedzīvo kaunu, kā arī bailes, ka viņiem neticēs un bažas par to, ka viņiem tiks aizliegts sazināties ar saviem bērniem (Kolbe & Büttner, 2020; Lysova et. al., 2022; Scott-Storey et. al., 2023). Vīrieši piedzīvo bailes, ka tiks sociāli izolēti, monitorēti, viņu aktivitātes tiks ierobežotas dēļ nepatiesām apsūdzībām par vardarbību pret partneri vai bērniem, šantāžas un manipulatīvas uzvedības (Bates, 2020; Corbally, 2015; Drijber et al., 2013; Hines & Douglas, 2010; McHugh et al., 2013; Morgan & Wells, 2016; Tilbrook et al., 2010; Walker et al., 2019, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023)

Vēl kā šķēršļi, kas attur no palīdzības meklēšanas, tiek norādīta piesaiste un atbildība pret attiecībām, kā arī vēlme aizsargāt pāridarītāju, pāridarītāju ģimenes un bērnus (Hines & Douglas, 2010; Tilbrook et al., 2010, kā minēts Lysova et. al. 2022). Vīrieši izsaka vēlmi, ka attiecībās vardarbība tiktu pārtraukta, taču pašas attiecības nevēlas pārtraukt. Pētnieki min to, ka vīrieši, iespējams, nemeklē palīdzību, jo tie piedzīvo mazākas tūlītējas vardarbības sekas (Stark, 2019, kā minēts Lysova et. al., 2022).

Vēl viens no vardarbības veidiem, kas tiek minēts literatūrā ir ekonomiskā un finansiālā vardarbība – piem., ierobežota piekļuve bankas kontiem vai naudas tērēšanai (Tsui, 2014; Walker et al., 2019, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023), kā arī juridiskā un administratīvā vardarbība (Hines et al., 2014; Machado et al., 2017; Tilbrook et al., 2010, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Šis vardarbības izpaužas tad, ja juridiskās vai administratīvās sistēmas tiek izmantotas, lai kaitētu partnerim - šādam vardarbības veidiem var būt potenciāli postošas sekas, tostarp bērna aizbildnības tiesību zaudēšana un finansiāla nestabilitāte (Hines et al., 2014, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023).

Piedzīvotās vardarbības pieredze darba vietā

Ar vardarbību darba vietā tiek attiecināts fizisks uzbrukums vai draudi, kas rada risku darbinieku veselībai un drošībai (Ferris et. al., 2015, kā minēts Rasool, 2020). Pasaules Veselības organizācija “vardarbību darba vietā” definē kā starpgadījumus, kuros darbinieki tiek ļaunprātīgi izmantoti, apdraudēti vai tiem ir uzbrukts apstākļos, kas saistīti ar viņu darbu, tostarp ceļojot uz darbu un no tā, kas ietver tiešu vai netiešu izaicinājumu viņu drošībai, labklājībai vai veselībai (Kumari et. al., 2020). Vardarbībai darba vietā raksturīgs, ka tā ir pastāvīga, atkārtota uzmākšanās, aizvainojoša un sociāli atstumjoša psiholoģiska rakstura uzvedība ilgākā laika periodā (Einarsen, S., 2011).

Apskatot un analizējot dažādus pētījumus saistībā ar piedzīvoto vardarbības pieredzi darba vietā, jāsecina, ka nav vienotas sistēmas vai iedalījuma, kas noteiktu un izmērītu vardarbības klātesamību darba vietā, turklāt pētnieki norāda, ka dažādām darba sfērām ir savas raksturīgās atšķirības, kuras ietekmē arī vardarbības raksturu (Rasool, et al., 2020). Runājot vispārīgi par darba vidi kā tādu, atsevišķi pētnieki piedāvā iedalīt darba vidi divās kategorijās: sadarbīga vide un toksiska vide. Sadarbības vidi raksturo laimes, prieka, harmonijas, laipnības, pieklājības, sadarbības un atbalsta sajūta darba vietā (Pickering, et al. 2017). Toksisku darba vidi raksturo tas, ka cilvēki ar varu ir mantkārīgi un narcistiski un/vai izmanto netaisnīgus līdzekļus, lai iebiedētu, vajātu, draudētu un pazemotu citus (Chuan, 2014). Tāpat citi pētnieki, piemēram, izdala verbālu vardarbību (*verbal abuse*), iebiedēšanu (*intimidation*), pazemošanu (*humiliation*) un izslēgšana (*exclusion*). Tāpat ir pētnieki, kuri vardarbību darbā nosauc kā bulingu un to iedala verbālā, fiziskā un psiholoģiskā. Ar verbālo bulingu saprotot to, ka kāds izmanto vārdus, žestus vai valodu, lai otrs sajostos mazs, apkaunots un/ vai pazemots. Verbālais bulijings var ietvert iesaukas, apvainojumus, aizskarošus jokus vai noniecinošus izteikumus. (Einarsen et al., 2011). Ar fizisko bulingu tiek saprasts jebkāda veida fiziskā agresija vai kaitējums, ko kāds nodara citam indivīdam darba vietā, šādas darbības ietverot pagrūšanu, sišanu, spārdīšanu vai jebkura cita veida fizisku uzbrukumu (Nielsen & Einarsen, 2012). Ar psiholoģisku iebiedēšanu tiek attiecinātas taktikas, kas vērstas uz indivīda pašcieņas, pārliecību un garīgās veselības ietekmēšanu. Šādas taktikas var ietvert manipulēšanu, gazlaitingu, baumu izplatīšanu vai upura izolēšanu (Zapf & Einarsen, 2005). Izslēgšana (*exclusion*) apzīmē rīcību, kas ir vērsta, lai izolētu vai ignorētu indivīdu no darba vietas aktivitātēm, diskusijām vai sociālās mijiedarbības (Zapf & Einarsen, 2005).

Tā, piemēram, viena pētnieku grupa (Ferris et. al., 2015), lai noteiktu vardarbību darba vietā, piedāvā savas četras dimensijas: uzmākšanās (*harassment*), mobings (*mobbing*), izstumšana (*ostracism*) un vajāšana (*stalking*). Ar “uzmākšanos” tiek apzīmēta viena indivīda pazemošana un terorizēšana no cita indivīda puses darba vietā, kas ietver tādas uzvedības kā

netaisnīga kritika, pazemojoši darba uzdevumi, izolācija, ignorēšana un baumu izplatīšana (Burgess et. al., 2018). Ar “mobingu” tiekot saprasta indivīda iebiedēšana, ko veic grupa jebkurā kontekstā, piemēram, ģimenē vai starp vienaudžiem, skolā vai darbā, apkārtņē, kopienā vai tiešsaistē (Burgess et. al., 2018). “Izstumšana” tiek definēta kā darbinieka izolācija darba vietā, kas tiek vērsta pret darbinieku no viņa kolēģu vai darba devēju puses (Chung et. al., 2018). Kā “Vajāšana” tiek apzīmēta darbību virkne, kas kādam liek izjust briesmas un/vai bailes, kas var eskalēties arī fiziskā uzbrukumā (Pathe et. al., 2002).

Pētījumi norāda, ka vardarbības pieredze darba vietā samazina apmierinātību ar darbu un piesaisti organizācijai, rada augstu depresijas, trauksmes, izdegšanas risku un augstu darbinieku mainības līmeni (Anjum, et. al., 2018), darba kavēšanu (Rasool, et al., 2020), kā arī samazina grūtību pārvarēšanas spējas (Rasmussen, et al., 2013). Vardarbība darba vietā arī būtiski ietekmē darbinieku darba produktivitāti, jo tā apdraud un samazina darbinieku psiholoģiskos resursus un labklājību (Rasool, et al., 2020; Yang & Treadway, 2018). Lai atgūtu šos resursus, darbiniekiem jāiegulda vairāk enerģijas, pūļu un laika (Sprigg, et al., 2019). Piedzīvotās vardarbības darbā dēļ, tie cilvēki, kuri ierodas darbā, mentāli attālinās, jo piedzīvotā arodstresa dēļ nespēj veikt savus darba pienākumus (Rasool, et al., 2020). Vardarbība darba vietā (uzmāksšanās, mobings, izslēgšana un izsekošana) pazemina darbinieku morāli un vienotību starp kolēģiem, tas palielina iekšējās vides toksiskumu (Rasool, et al., 2020). Šī situācija rada apstākļus, kuros darbinieki nevar piekļūt organizācijas resursiem un datiem, jo viņi tiek atdalīti no sociālajām saitēm, kas noved pie zemas darbinieku veiktspējas (Kagawa, et al., 2021). Tāpat arī citi pētījumi norāda, ka vardarbība darba vietā negatīvi ietekmē ilgtspējīgu organizācijas veiktspēju (De Jonge & Peeters, 2019; Rasool, et al., 2016) un tās reputāciju (Rasool, et al., 2020). Pētījumi parāda, ka darbinieki arodstressu uzskata par stigmatu darba vidē, tāpēc viņiem ir tendence slēpt savu garīgo stāvokli darba vietā (Rasool, et al., 2020). Tāpat metaanalīzes pētījumi norāda, ka tādi potenciāli smagi darba vietas stresa faktori kā iebiedēšana un vardarbība ir saistāma ar fizisko saslimšanu risku, proti, piemēram, 1,46 reizes lielāku risku 2. tipa diabēta attīstībai (Xu T, et. al., 2018a), kā arī statistiski nozīmīgu risku kardiovaskulārām saslimšanām (Xu T, et. al., 2018b).

Pētījumi norāda, ka biežāks risks saskarties ar vardarbību darba vietā ir sastopams profesijās, kurās ir saskarsme ar klientu, piem., kādā pētījumā ASV 19,9% medmāsu ir ziņojušas par pakļautībai vardarbībai un vardarbības draudiem darbā (Rasmussen, et. al., 2013). Veselības aprūpes darbinieki ir augsta riska grupā, lai kļūtu par verbālās un fiziskās vardarbības upuriem no pacientiem vai viņu radniekiem (Anand et al., 2016). Taču pētījumi norāda, ka arī veselības aprūpē strādājošie, emocionālu vardarbību un seksuālu uzmaikšanos

veic arī kolēģi (Hesketh et al., 2003). Pētījumi norāda, ka veselības aprūpes joma, kas visbiežāk tiek pakļauta vardarbībai, ir neatliekamā palīdzība (Yanci, et al., 2003

Analizējot pētījumus par piedzīvoto vardarbību darba vietā saistībā ar dzimumu atšķirībām, pētījumi norāda, ka jau bērnībā parādās atšķirīgas tendences, proti, zēni izmanto atšķirīgas pārvarēšanas stratēģijas no meitenēm, lai tiktu galā ar piedzīvotu bulingu skolā. Pētījums Somijā norādīja, ka zēni izmanto vairāk pašdestruktīvas stratēģijas, kā, piem., smēķēšana, domāšana par pašnāvību un sevis fizisku sāpināšanu, savukārt meitenes izmantoja vairāk stresa atpazīšanas stratēģijas, kā raudāšana, kliegšana un padomu saņemšana no kāda (Olafsen & Viemero, 2000). Pētījums darba vietās norādīja, ka vīrieši pētījumos biežāk ziņo par bulinga tipa pieredzi darbā, ja tiek uzdoti tieši jautājumi par šo piedzīvoto pieredzi, taču dzimumu atšķirības netiek konstatētas brīdī, kad tiek jautāts tieši par to vai viņi ir piedzīvojuši bulingu (Jóhannsdóttir & Ólafsson, 2004).

Maskulīno normu konformitāte

Lai gan ir veikti daudzi un dažādi pētījumi, tomēr jautājumi par apstākļiem, kādos vīrišķība veicina psihopatoloģijas attīstību un uzturēšanu vīriešiem aizvien palielinās, līdz ar to ir nepieciešams padziļināt izpratni par maskulinitāti un to ietvert pētījumos par vīriešiem (Berke, 2018). Ar maskulinitāti tiek apzīmētas sociāli noteiktas īpašības, uzvedības un lomu kopums, kas ir saistīts ar zēniem un vīriešiem (Mosher & Tomkins, 1988, kā minēts Berke 2018). Ar “sociāli noteiktu” tiek domāts, ka vīrišķību rada kultūras prakse (piemēram, mājsaimniecības darbu dalīšana, bērnu aprūpes prakse, pārvaldība) un institūcijas (piemēram, skolas, baznīcas, ģimenes), izmantojot pamata mācīšanās procesus, tostarp pastiprināšanu, sodīšanu un modelēšanu (Addis, Mansfield, & Syzdek, 2010; Levant, 1996; Mahalik et al., 2003, kā minēts Berke 2018). Maskulinitāte nav ne statiska, ne monolīta, tas ir dinamisks process — kulturāli veidots un uzturēts sociāls konstrukts, kas mainās līdzī laimam saistībā ar sociālo un vēsturisko kontekstu (Connell, 1998; 2005, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Pašu vīriešu tendenci ievērot un atbilst noteiktām maskulīnajām sociālajām normām un gaidām tiek saukta par “Maskulīno normu konformitāti”. Jēdziens konformitāte, kurš visbiežāk tiek lietots sociālajā psiholoģijā, apzīmē indivīda uzvedību vai viedokļa maiņu reāla vai iedomāta grupas spiediena rezultātā (Angena, 2023).

Maskulīno normu konformitāte, piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās un psiholoģiskās palīdzības meklēšana

Saistībā ar vardarbību, pēc pētnieku uzskatiem, nevar pieņemt, ka vardarbība var tikt uztverta un piedzīvota līdzīgā veidā starp vīriešiem un sievietēm, jo dzimums ietekmē gan

vardarbības izpausmi, gan pieredzi (Scott-Storey et. al., 2023). Skatījums uz to, ko nozīmē būt vīrietim, un dzimuma saistītās sabiedrības gaidas ietekmē ne tikai vardarbības konstrukcijas un izpausmes, bet arī to, kā vīrieši definē, nosauc (Allen-Collinson, 2009; Hamberger un Guse, 2002; Holtzworth-Munroe, 2005, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023) un reaģē uz intīmo partneru vardarbību (Cook, 2009; Hamberger un Guse, 2002, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023).

Pētījumos par vīriešiem, kuri ir cietuši no vardarbības no savām intīmajām sievietēm partnerēm tiek atklāts, ka šķēršļi palīdzības meklēšanā ir saistīti arī ar maskulīno normu konformitāti (Corbally, 2015; Lysova et al., 2022; Machedo et al., 2017; Mahalik et al., 2007; Tilbrook et al., 2010). Pētījumos tiek pētīta vīriešu pieredze un uztvere attiecībā pret dzimumlomām un sabiedrības gaidām, kas ietekmē vīriešu piedzīvoto vardarbību ģimenē un viņu palīdzības meklēšanas uzvedību (Scott-Storey et. al., 2023). Tiek atklāts, ka spiediens piemēroties dominējošajiem dzimuma ideāliem ietekmē pašus cietušos vīriešus (un arī citus) par to vai vīrieši atpazīs un identificēsies ar pieredzēto vardarbību. Piemēram kvalitatīvā pētījumā Itālijā (Entilli and Cipolletta, 2017) tika atklāts, ka tad, kad vīrieši, kuri bija intīmo partnerattiecību vardarbības upuri, uzņēmās atbildību par savu intīmo partneru vardarbības aktu un nereaģēja uz viņu fiziskajiem uzbrukumiem, tad viņi paši uzskatīja, ka viņi ir “labi partneri” un tādējādi demonstrēja to, ko nozīmē būt par “vīrieti” (Entilli and Cipolletta, 2017, Scott-Storey et. al., 2023). Arī citos pētījumos tiek apstiprināts, ka tad, kad sieviete ir vardarbīga pret vīrieti, tad ne vienmēr vīrietis to uztver kā vardarbību (Hoare & Jansson, 2008; Hogan, 2016; Matte & Lafontaine, 2011, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023)

Saskaņā ar maskulinitātes normām, vīrieši bieži izvairās nosaukt sevi par agresijas upuriem, kuri cietuši no sievietes, tādēļ nevēlas meklēt palīdzību (Allen-Collinson, 2009; Arnocky & Vaillancourt, 2014; Barrett et al., 2020; Morgan et al., 2016; Tilbrook et al., 2010, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023; Lysova et. al., 2022) Vīriešiem ir tendence samazināt vai trivializēt intīmo partneru vardarbības pieredzi (Hamberger & Guse, 2002; Holtzworth-Munroe, 2005, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023).

Vīrieši, kuri ir piedzīvojuši vardarbību no savām intīmajām partnerēm atzīmē, ka izjūt neaizsargātību, kaunu, bezspēcību, bailes no tā, ka tie tiks uztverti kā “vāji”, “nemaskulīni” vai “nepatiesi vīrišķīgi” (Brooks et. al. 2017; Machedo et al., 2017; Morgan & Wells, 2016, kā minēts Lysova et. al., 2022). Dažādos pētījumos daži vīrieši ir atzīmējuši, ka nemeklē palīdzību intīmo partneru vardarbības gadījumā, jo baidās, ka dēļ viņu dzimuma viņi tiks apsmieti, kaunināti vai tā, ka viņi tiks uzskatīti par vardarbības akta iniciatoriem. (Allen-Collinson, 2009; Brooks et al., 2017; De Puy et al., 2017; Gaman et al., 2016; Hines &

Douglas, 2009; Machado, et al., 2017; McNeely et al., 2001; Tilbrook et al., 2010; Walker et al., 2019, kā minēts Scott-Storey et. al., 2023)

Kādā kvalitatīvā pētījumā, kurā piedalījās vīrieši, kuri bija cietuši no intīmo partneru vardarbības, atzīmēja, ka pēc piedalīšanās pētījumā viņi jutušies “feminizēti”, atspoguļojot to, ka Rietumu sabiedrībā “viktimizācija” ir “dziļi iekodēta kā sieviešu pieredze” (Howard & Hollander 1996., kā minēts Scott-Storey et. al., 2023). Tāpat pētījumi atklāj, ka vīrieši vaino sevi par sievietes agresiju un uzskata, ka viņiem būtu jāspēj pašiem tik galā ar problēmām, kuras radušās intīmajās partnerattiecībās (Eckstein, 2010; Tilbrook et al., 2010, kā minēts Lysova et. al., 2022). Tajā pašā laikā arī sabiedrība, ar dažiem izņēmumiem interpretē vardarbībā cietušus vīriešus kā vainīgus savā viktimitātē, vainu piedēvējot caur stereotipisku maskulinitātes objektīvu (Eckstein & Cherry, 2015).

Analizējot pētījumus saistībā ar maskulīno normu konformitāti, vīriešu piedzīvoto vardarbību partnerattiecībās un psiholoģiskās palīdzības meklēšanu, jāpiemin Angenas (2023) veiktas pētījums Latvijas vīriešu populācijā, kurā viņa skaidroja savus pētījuma rezultātus, kuros atspoguļojās tas, ka jo augstākus vīriešu maskulīno normu konformitātes rādītājus vīrieši uzrāda, jo zemāki rādītāji būs viņu psiholoģiskās palīdzības meklēšanas nodomam. Tāpat viņas pētījumā tika apstiprināts citos pētījumos pasaulē iegūtie rezultāti par to, ka jo augstāki ir maskulīno normu konformitātes rādītāji, tad augstāki būs arī vīrieša internalizētās stigmatas un stigmatizācijas uztveres rādītāji (Angena, 2023). Šajā pētījumā Angena izmantoja Mahalika (Mahalik) un viņu kolēģu izveidoto Maskulīno normu konformitātes aptauju, kuru adaptējusi Angena (2023) (The Conformity to Masculine Norms Inventory – 22, CMNI-22, Burns & Mahalik, 2003) un tika nolemts, ka tā tiks izmantota arī šajā pētījumā. Šī aptauja sastāv no 11 apakšskalām. Lai izvairītos no iespējami maldinošiem nosaukumiem, zemāk ir norādīti apakšskalū nosaukumi un to skaidrojumi:

1. Uzvara – norāda bažas par zaudēšanu, norādot uz personas jutīgumu pret neveiksmi, kā arī akcentē uzvaras nozīmīgumu, norādot uz konkurences garu un uzvaras nepieciešamību;
2. Emociju kontrole - norāda neadaptīvas emociju regulēšanas stratēģijas: izvairīšanās no emocijām, emociju apspiešanu, emociju neverbalizēšanu, neizrādīšanu;
3. Riska uzņemšanās - norāda uz vispārēju pozitīvu attieksmi pret situācijām, kurās pastāv augsts risks, kā arī akcentē vīrieša tieksmi pašam uzņemties risku;
4. Tiekšanās pēc statusa – norāda uz vīrieša gatavību pieņemt lomu vai pozīciju, kas saistīta ar nozīmīgumu un atbildību, kā arī norāda uz vīrieša pūlēm un darbībām, lai iegūtu citu cilvēku atzinību un tiktu uzskatīta par nozīmīgu;
5. Darbs kā prioritāte - norāda, ka persona piešķir darbam vislielāko nozīmi savā dzīvē un uzsver vīrieša vēlmi koncentrēties un pilnībā nodoties darbam;

6. Vardarbības attaisnošana - norāda uz uzskatu, ka vardarbība dažos gadījumos ir nepieciešama, tā var būt pieņemama un pamatota.

7. Vara pār sievietēm - norāda uz ideju, ka vīrieši ir galvenie atbildīgie vai aizbildņi par sievietēm (tradicionāls lomu sadalījums) un norāda uz uzskatu, ka dzimumi nav vienlīdzīgi un ka vīriešiem un sievietēm nav nepieciešams cienīt vienu otru kā vienlīdzīgus (atbalsta hierarhisku skatījumu).

8. Dominēšana - norāda uz vēlmi vai nepieciešamību kontrolēt citu cilvēku rīcību, kā arī norāda uz spēcīgu atbildības sajūtu vai pat pārāk lielu slogu uzņemties atbildību pār notikumiem un situācijām.

9. "Playboy" - norāda uz vīrieša vēlmi vai interesi pēc vairākiem seksuālajiem partneriem un biežu šo seksuālo partneru maiņu.

10. Paļaušanās uz sevi - norāda uz vīrieša izvairīšanos vai nevēlēšanos lūgt palīdzību citiem. Un situācijas, kad vīrietim nepieciešams lūgt palīdzību, izraisa viņā spēcīgas negatīvas emocionālas reakcijas.

11. Homofobijac- norāda uz spēcīgām negatīvām emocijām, ja citi cilvēki varētu padomāt, ka vīrietis ir homoseksuāls, kā arī izsaka vēlmi būt uztvertam kā heteroseksuālam.

Tāpat analizējot pētījumus par vīriešu piedzīvoto vardarbību, kur atklājās, ka vīrieši bieži nevēlas atbildēt uz jautājumiem par vardarbības pieredzi un kopumā ir mazāk atsaucīgi anketu aizpildīšanā vispār (Becker, 2022), ņemot vērā šo tendenci un apskatot dažādas pieejamās aptaujas par piedzīvoto vardarbību darbā, tika nolemts izveidot jaunu piedzīvotās vardarbības aptauju darbā, kas būtu pēc iespējas īsāka un konkrētāka un ar mērķi aptaujā iekļaut tiešus apgalvojumus, kas precīzi atspoguļo vardarbības pieredzes piemērus, ne tikai ieverot apgalvojumu par vardarbības pieredzi kā tādu. Šāda izvēlētā pieeja, iespējams, palīdzētu iegūt vairāk, precīzākus un detalizētākus datus par vīriešu piedzīvoto vardarbību, samazinot nevēlēšanos atbildēt uz jautājumiem un tādējādi, iespējams, palielinot respondentu skaitu un aptaujas efektivitāti. Balstoties Vijayakumar, G., un Rajagopal, S. (2024) darbā "Addressing Workplace Bullying: Protecting Human Rights in The Modern Workplace" un teorijā augstākminētajos pētījumos, tika izveidota anketa, kura sastāv no četrām sfērām, to apgalvojumiem un to īsiem aprakstiem:

Darba vidē esmu piedzīvojis:

1. Fizisku uzbrukumu (piem., speršana, ieplaukāšana, pagrūšana, sišana, skrāpēšana, uzspļaušana, ievainošana ar nazi vai citiem objektiem, apmētāšana);

2. Verbālu uzbrukumu (piem., kliegšana, apsūkšana, rupjības izteikšana, noniecināšana, draudēšana, pazemošana);

3. Seksuālu uzmākšanos (piem., tiku pakļauts nevēlamiem seksuāliem jokiem, stāstiem, jautājumiem vai vārdiem, nevēlamai seksuālai uzvedībai ar skatieniem, roku, ķermeni);

4. Psiholoģisku uzbrukumu (varas pozīcijas izrādīšana, psiholoģisks terors no vadītāja vai pieredzējušāka darbinieka puses: izslēgšana (piem., tieku izslēgts no kopējām sarakstēm, tiek bloķēta iekšējā komunikācija, informācijas ierobežošana, netiek dots vārds sanāksmēs, mani darba uzdevumi tiek iedoti citam kolēģim), ignorēšana, izolēšana (piem., darba vieta tiek novietota tālu), vajāšana, baumu izplatīšana, citu darbinieku noskaņošana pret mani, manipulēšana, iebiedēšana).

Apskatot pētījumus par vīriešu piedzīvoto vardarbību partnerattiecībās un meklējot tieši vīriešiem izveidotu vardarbības pieredzes aptauju partnerattiecībās, kas būtu izmantojama kvantitatīvā pētījumā, tad šādu anketu trūkuma dēļ, tika pieņemts lēmums šī maģistra darba ietvaros izveidot aptauju, kas būtu izmantojama kvantitatīvā pētījumā. Šī anketa tika izveidota balsoties pēdējo gadu kvalitatīvajos pētījumos, kas minēti teorijas daļā, par pamatu ņemot Walker et al. (2019) kvalitatīvo pētījumu "Male Victims of Female-Perpetrated Intimate Partner Violence, Help-Seeking, and Reporting Behaviors: A Qualitative Study". Šī anketa tika veidota pēc iespējas īsāka un lakoniskāka, ņemot vērā apstākli, ka vīrieši ir kūtri anketu aizpildītāji (Becker, 2022).

Partnerattiecībās esmu piedzīvojis:

- Fizisku ietekmēšanu (grūstīšana, kratīšana, ieplaukāšana, sišana, speršana, košana, saskrāpēšana un/ vai iebiedēšana vai ievainošana ar nazi vai citiem objektiem, iebiedēšana, piem., tīši braucot virsū ar auto u.c.);
- Seksuāli vardarbīgu izturēšanos (seksuāli uzbrukumi, piem., mans dzimumloceklis ticis sagrābts un man tika pateikts, ka tas nedarbojas; piespiešana seksam, draudot ar šķiršanos; ja atsakos no seksa, tas pāraug milzīgā strīdā; seksualitātes apšaubīšana, nīrgāšanās par to);
- Kontrolējošu uzvedību (sociāla izolēšana - vēlme ietekmēt vai liegta iespēja tikt ar ģimenes locekļiem, draugiem; liegta piekļuve komunikācijai ar bērniem, draudi atņemt bērnus; finanšu kontrole; komunikācijas kontrole/ monitorēšana - pārbaudot, piem., telefona saturu zvanos, īsziņās, sociālajos tīklos, pierakstos utml.);
- Manipulēšanu (emocionāla nomelnošana - vai nu dari kā liek vai arī man nāksies par to samaksāt; verbāli draudi - draudēts atņemt bērnus un tos vairs nekad neredzēt)
- Dominēšanu (pasīvā agresija, piem., pilnīga ignorēšana, izņemot brīžos, kad kaut kas ir nepieciešams; noraidoša uzvedība - piem., liek man justies tā it kā mans viedoklis

nebūtu svarīgs; paklausības pieprasīšana, piem., bļauj uz mani, ja nedaru ko lūdz uzreiz);

- Verbālu pāri nodarījumu (bļaušana, bļaušana un pazemošana publiski, apsaukāšanās; kritika un noniecināšana, piem., spēcīga kritika pret vienkāršiem lēmumiem, piem., kā par to kādus produktus esmu nopircis, apšaubu manu kā partnera vai bērnu tēva kompetenci);
- Sekundāru vardarbību (melošana ģimenei vai draugiem par mani, piem., tiek melots bērniem par tēva attieksmi vai tiek teiks, lai neklausās manī; pazemošana ģimenes un draugu priekšā; tuvinieki, draugi un bērni tiek noskaņoti pret mani, lai sasniegtu savus mērķus);
- Sociālu un juridisku manipulēšanu (nepatiesas apsūdzības, piem., par vardarbību ģimenē, lai atsvešinātu mani no bērniem; publiska pazemošana - konstanta manis kritizēšana manai ģimenei un draugiem; tiek izmantotas juridiskās vai administratīvās sistēmas, lai kaitētu man).

Pētījuma mērķis

Noskaidrot vardarbībā pieaugušo vecumā cietušo vīriešu motivāciju meklēt psiholoģisko palīdzību un tās saistību ar maskulīno normu konformitāti.

Pētījuma jautājumi

Pētījumā plānots iegūt atbildes uz šādiem jautājumiem:

1. Vai un kā vardarbības pieredze pieaugušo vecumā un maskulīno normu konformitāte saistīta ar motivāciju meklēt psiholoģisko palīdzību vīriešu populācijā?
2. Vai un kādas pastāv atšķirības motivācijā meklēt palīdzību un maskulīno normu konformitātei starp vīriešiem, kuri piedzīvojuši vardarbību partnerattiecībās vai ārpus ģimenes (darba vietā), vai gan partnerattiecībās, gan ārpus ģimenes (darba vietā)?
3. Cik lielā mērā, kā maskulīno normu konformitāte un sociāldemogrāfiskie rādītāji izskaidro motivāciju meklēt psiholoģisko palīdzību vīriešu populācijā?

METODE

Pilotpētījums

Pētījuma ietvaros, tika izstrādātas divas aptaujas:

- 1) Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās;
- 2) Piedzīvotā vardarbība darba vietā.

Pilotpētījuma mērķis bija veikt šo aptauju iekšējās saskaņotības un ticamības pārbaudi, izmantojot Kronbaha Alfas koeficientu, lai noskaidrotu, vai izveidotās aptaujas ir piemērotas maģistra darba pētījumam.

Pilotpētījuma dalībnieki

Pilotpētījumā tika aicināti piedalīties pilngadību sasnieguši vīrieši, kuri ir vai ir bijuši partnerattiecībās un pašlaik vai iepriekš ir bijuši nodarbināti. Pilotpētījums norisinājās no 4. - 21. aprīlim 2024. gadā, tam atsaucās 72 dalībnieki, no kuriem 43 dalībnieku anketas tika izpildītas pilnībā un tika izmantotas šajā pilotpētījumā.

Respondentu vecums bija no 23 līdz 43 gadiem, dalībnieku vidējais vecums $M = 31,35$ ($SD = 4,66$). Visi respondenti bija latviski runājoši vīrieši, kuri piekrita elektroniski aizpildīt viņiem nosūtītu aptaujas saiti internetā, tādēļ izlasi nevar uzskatīt par reprezentatīvu - veidota pēc pieejamības principa.

Pilotpētījuma instrumentārijs

Pētījuma ietvaros, lai izpētītu vīriešu piedzīvoto vardarbību partnerattiecībās, tika izstrādāta "Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās" anketa, kuras pamatā ir Walker et al. (2019) kvalitatīvais pētījums "Male Victims of Female-Perpetrated Intimate Partner Violence, Help-Seeking, and Reporting Behaviors: A Qualitative Study," publicēts žurnālā *Psychology of Men & Masculinities* (skat. <http://dx.doi.org/10.1037/men0000222>). Anketa sastāv no astoņiem apgalvojumiem, kas attiecas uz vardarbības pieredzi partnerattiecībās. Atbildes tiek vērtētas izmantojot biežumu skalu, kas sniedz piecas iespējas: 1 - "nekad", 2 - "1-2 reizes", 3 - "dažreiz", 4 - "bieži", 5 - "ļoti bieži". Šajā aptaujā augstāka punktu summa norāda uz biežāku vardarbības pieredzi. Apgalvojumi ietver tādas vardarbības formas kā piedzīvotu fizisku ietekmēšanu, seksuāli vardarbīgu izturēšanos, kontrolējošu uzvedību, manipulēšanu, dominēšanu, verbālu pāri nodarījumu, sekundāru vardarbību, sociālu un juridisku manipulēšanu. Apgalvojuma un tā apraksta piemērs: Partnerattiecībās (intīmajās attiecībās) esmu piedzīvojis: "Seksuāli vardarbīgu izturēšanos (seksuāli uzbrukumi, piem., mans dzimumloceklis ticis sagrābts un man tika pateikts, ka tas nedarbojas; piespiešana seksam, draudot ar šķiršanos; ja atsakos no seksa, tas pārāug milzīgā strīdā; seksualitātes apšaubīšana, ņirgāšanās par to)"

Pētījuma ietvaros, lai analizētu piedzīvoto vardarbību darba vietā, tika izstrādāta

aptaujas anketa "Piedzīvotā vardarbība darba vietā". Anketa balstīta uz Vijayakumar, G., un Rajagopal, S. (2024) kvalitatīvo pētījumu "Addressing Workplace Bullying: Protecting Human Rights in The Modern Workplace", kas publicēts žurnālā *Revista de Gestão Social e Ambiental*, 18(2), 1-13. DOI: <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n2-054>. Aptauja sastāv no četriem apgalvojumiem, kas attiecas uz piedzīvotu vardarbību darba vietā. Atbildes tiek vērtētas izmantojot biežumu skalu, kas sniedz piecas iespējas: 1 - "nekad", 2 - "1-2 reizes", 3 - "dažreiz", 4 - "bieži", 5 - "ļoti bieži". Šajā aptaujā augstāka punktu summa norāda uz biežāku vardarbības pieredzi. Apgalvojumi ietver tādas vardarbības formas kā fizisku uzbrukumu, verbālu uzbrukumu, seksuālu uzmākšanos un psiholoģisku uzbrukumu. Apgalvojuma un tā apraksta piemērs: Darba vidē esmu piedzīvojis: "Fizisku uzbrukumu (piem., speršana, ieplaukāšana, pagrūšana, sišana, skrāpēšana, uzspļaušana, ievainošana ar nazi vai citiem objektiem, apmētāšana)"

Pilotpētījuma procedūra

Aptaujas anketas respondentiem tika nosūtītas elektroniski sociālajos tīklos 2024. gada martā un aprīlī, netika noteikts laika ierobežojums to aizpildīšanā.

Pilotpētījuma rezultāti

Lai noteiktu šo aptauju piemērotību pētījumam, tika veikta aptauju ticamības pārbaude, izmantojot Kronbaha Alfas koeficientu un tika secināts, ka iekšējās saskaņotības rādītāji aptaujām ir pietiekami augsti, lai tos izmantotu maģistra darba pētījumā.

"Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās" aptaujas iekšējās saskaņotības rādītāji, kuri tika iegūti maģistra darba pilotpētījuma empīrisko datu analīzes procesā: Visa aptauja $\alpha = 0,89$.

"Piedzīvotā vardarbība darba vietā" aptaujas iekšējās saskaņotības rādītāji, kuri tika iegūti maģistra darba pilotpētījuma empīrisko datu analīzes procesā. Visa aptauja $\alpha = 0,73$.

Pētījums

Pētījuma dalībnieki

Pētījumā tika aicināti piedalīties pilngadību sasnieguši vīrieši, kuri ir vai ir bijuši partnerattiecībās un pašlaik vai iepriekš ir bijuši nodarbināti. Anketas izplatīšana notika elektroniski sociālajos tīklos un medijos, kā arī tika nosūtītas potencionālajiem respondentiem sadarbojoties ar krīžu un konsultācijas centru "Skalbes". Anketas mērķtiecīgi tika izsūtītas arī citiem Krīzes centriem, Neatliekamās palīdzības dienestiem, Valsts ugunsdrošības un glābšanas dienestam, bruņotajiem spēkiem, slimnīcām un dažādām veselības aprūpes iestādēm, uzņēmumiem. No vairākām organizācijām tika saņemti atteikumi ar norādi, ka iekšējās kārtības noteikumi aizliedz pildīt aptaujas. Anketas aizpildīšanā netika noteikts laika

ierobežojums. Pētījums norisinājās no 29. aprīļa līdz 10. Maijam 2024. gadā. Pētījumam atsaucās 252 respondenti, no kuriem 151 respondents anketas aizpildīja pilnībā un tās tika izmantotas pētījumā. Pētījuma dalībnieku vecums bija no 19 – 64 gadiem, dalībnieku vidējais vecums $M=36,4$ ($SD = 8,39$).

1. tabula

Izsoles sociāldemogrāfiskie rādītāji

Demogrāfiskais rādītājs	Aspekts, pazīme	Respondentu skaits (%)
Vecums (19-65 gadi) $M=36,4$ $SD = 8,39$	Vīrietis	151 (100%)
Pašreizējo partnerattiecību (intīmo attiecību) stāvoklis	Viens	20 (13,20%)
	Attiecībās (nedzīvo kopā)	16 (10,60%)
	Attiecībās (dzīvo kopā)	41 (27,20%)
	Precējies	69 (45,70%)
	Šķīries	5 (3,3%)
Bērnu skaits	Bērnu nav	60 (39,70%)
	1 bērns	31 (20,50%)
	2 bērni	35 (23,2%)
	3 bērni	15 (9,90%)
	4 un vairāk bērnu	10 (6,6%)
Izglītības līmenis	Pamatskolas	7 (4,6%)
	Vidusskolas	31 (20,5%)
	Vidējā profesionālā	20 (13,2%)
	Augstākā	93 (61,6%)
Ienākumu līmenis	Ļoti zems	4 (2,6%)
	Zems	5 (3,3%)
	Vidējs	87 (57,6%)
	Augsts	51 (33,8%)
	Ļoti augsts	4 (2,6%)

Pētījuma instrumentārijs

Maskulīno normu konformitātes aptauja (The Conformity to Masculine Norms Inventory – 22, CMNI-22, Burns & Mahalik, 2008). Aptauju Latvijā adaptējusi Antra Angena (Angena, 2023). Aptauja sastāv no 22 apgalvojumiem (11 apakšskalas), kuri tiek vērtēti 4 punktu Likerta skalā no “pilnībā piekrītu” līdz “pilnībā nepiekrītu”, ar augstāko punktu skaitu apzīmējot augstākus maskulīno normu konformitātes rādītājus. Aptaujas skalu iekšējās saskaņotības rādītāji, kuri tika iegūti šī maģistra darba empīrisko datu analīzes procesā: Maskulīno normu konformitāte (Kopējā) $\alpha = 0,57$; Uzvara $\alpha = -0,06$; Emociju kontrole $\alpha = 0,77$; Riska uzņemšanās $\alpha = 0,59$; Tiekšanās pēc statusa $\alpha = 0,15$; Darbs kā prioritāte $\alpha = 0,38$; Vardarbības attaisnošana $\alpha = 0,70$; Vara pār sievietēm $\alpha = 0,35$; Dominēšana $\alpha = 0,19$;

“Playboy” $\alpha = 0,85$; Paļaušanās uz sevi $\alpha = 0,61$; Homofobija $\alpha = 0,78$. Ņemot vērā šajā darbā iegūtos zemos kopējos un atsevišķu skalu iekšējās saskaņotības rādītājus, empīriskās daļas analizē tika ieļautas šādas skalas: Emociju kontrole $\alpha = 0,77$; Vardarbības attaisnošana $\alpha = 0,70$; “Playboy” $\alpha = 0,85$; Paļaušanās uz sevi $\alpha = 0,61$; Homofobija $\alpha = 0,78$. Zemais rādītājs skalā Uzvara $\alpha = -0,06$, iespējams, skaidrojams ar to, ka šajā skalā ir divi jautājumi un viens no tiem ir tāds, kas varētu respondentiem radīt grūtības uztvert jautājumu, jo ietver dubultu noliegumu “Visbiežāk mani neuztrauc, ja es palieku zaudētājos”. Norādītie Aptaujas skalu iekšējās saskaņotības rādītāji A. Angenas (2023) adaptācijai latviešu valodā: $\alpha = 0,73$; Uzvara $\alpha = 0,50$; Emociju kontrole $\alpha = 0,81$; Riska uzņemšanās $\alpha = 0,73$; Tiekšanās pēc statusa $\alpha = 0,54$; Darbs kā prioritāte $\alpha = 0,56$; Vardarbības attaisnošana $\alpha = 0,83$; Vara pār sievietēm $\alpha = 0,41$; Dominēšana $\alpha = 0,14$; “Playboy” $\alpha = 0,86$; Paļaušanās uz sevi $\alpha = 0,64$.

Palīdzības meklēšanas nodoma aptauja (Mental Help-Seeking Intention Scale - MHSIS, Hammer & Spiker, 2018; adaptāciju latviešu valodā veikusi Iveta Brence, 2020) Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās aptauja - veidota šī maģistra darba ietvaros, balsoties Walker et al. (2019) kvalitatīvajā pētījumā “Male Victims of Female-Perpetrated Intimate Partner Violence, Help-Seeking, and Reporting Behaviors: A Qualitative Study” publicēts žurnālā *Psychology of Men & Masculinities* (skat. <http://dx.doi.org/10.1037/men0000222>). Aptaujas skalu iekšējās saskaņotības rādītāji, kuri tika iegūti šī maģistra darba empīrisko datu analīzes procesā: Visa aptauja $\alpha = 0,97$.

Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās aptauja, kuras pamatā ir Walker et al. (2019) kvalitatīvais pētījums “Male Victims of Female-Perpetrated Intimate Partner Violence, Help-Seeking, and Reporting Behaviors: A Qualitative Study” publicēts žurnālā *Psychology of Men & Masculinities* (skat. <http://dx.doi.org/10.1037/men0000222>). Anketa sastāv no astoņiem apgalvojumiem un to aprakstiem, kas attiecas uz vardarbības pieredzi partnerattiecībās. Atbildes tiek vērtētas izmantojot biežumu skalu, kas sniedz piecas iespējas: 1 - “nekad”, 2 - “1-2 reizes”, 3 - “dažreiz”, 4 - “bieži”, 5 - “ļoti bieži”. Šajā aptaujā augstāka punktu summa norāda uz izteiktāku vardarbības pieredzi. Apgalvojumi ietver tādas vardarbības formas kā piedzīvotu fizisku ietekmēšanu, seksuāli vardarbīgu izturēšanos, kontrolējošu uzvedību, manipulēšanu, dominēšanu, verbālu pāri nodarījumu, sekundāru vardarbību, sociālu un juridisku manipulēšanu. “Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās” aptaujas iekšējās saskaņotības rādītāji, kuri tika iegūti maģistra darba pilotpētījuma empīrisko datu analīzes procesā: Visa aptauja $\alpha = 0,89$.

Piedzīvotā vardarbība darba vietā. Anketa balstīta uz Vijayakumar, G., un Rajagopal, S. (2024) kvalitatīvo pētījumu “Addressing Workplace Bullying: Protecting Human Rights in The Modern Workplace”, kas publicēts žurnālā *Revista de Gestão Social e Ambiental*, 18(2),

1-13. DOI: <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n2-054>. Aptauja sastāv no četriem apgalvojumiem, kas attiecas uz piedzīvotu vardarbību darba vietā. Atbildes tiek vērtētas izmantojot Likerta skalu, kas sniedz piecas iespējas: 1 - “nekad”, 2 - “1-2 reizes”, 3 - “dažreiz”, 4 - “bieži”, 5 - “ļoti bieži”. Šajā aptaujā augstāka punktu summa norāda uz biežāku vardarbības pieredzi. Apgalvojumi ietver tādas vardarbības formas kā fizisku uzbrukumu, verbālu uzbrukumu, seksuālu uzmākšanos un psiholoģisku uzbrukumu. "Piedzīvotā vardarbība darba vietā" aptaujas iekšējās saskaņotības rādītāji, kuri tika iegūti maģistra darba pilotpētījuma empīrisko datu analīzes procesā: Visa aptauja $\alpha = 0,73$.

Sociāldemogrāfiskie dati: respondentu vecums, partnerattiecību ilgums, partnerattiecību skaits, iegūtā izglītība, ienākumu līmenis.

Pētījuma procedūra

Dalībnieki tika aicināti piedalīties pētījumā, aizpildot tiešsaistē izvietotas aptaujas. Uzaicinājums tiks publicēts vīriešu populācijai orientētās mājas lapās un sociālajos medijos, tiks izsūtīti personiski uzaicinājumi e-pastā. Dati tika ievākti no 29. aprīļa līdz 10. maijam 2024. gadā. Datu ievākšanas veids bija elektroniska formāta aptauja, kuras atrašanās vieta bija globālajā tīmeklī un tā tika izplatīta ar sociālo tīklu un mediju palīdzību, sadarbojoties ar krīžu un konsultācijas centru “Skalbes” un citām līdzīgām organizācijām ar mērķi padarīt respondentu raksturojumu nevienmērīgāku. Respondentiem, aizpildot aptaujas, netika noteikts laika ierobežojums.

REZULTĀTI

Lai noteiktu pētījumā izmantoto mainīgo lielumu atbilstību normālam sadalījumam, tika veikts Kolmogorova–Smirnova tests. Neviens no pētījumā izmantotajiem mainīgajiem lielumiem neatbilda normālam sadalījumam, līdz ar to aprēķinos tika izmantotas neparametriskās statistikas metodes.

Palīdzības meklēšanas nodoma, Vīriešu piedzīvotās vardarbības pieredzes partnerattiecībās, Piedzīvotās vardarbība darbā un Maskulīno normu konformitātes aptaujas skalu - Emociju kontrole, Vardarbības attaisnošana, “Playboy”, Paļaušanās uz sevi un Homofobija aprakstošās un secinošās statistikas rādītāji doti 2. tabulā.

2. tabula

Palīdzības meklēšanas nodoma, Vīriešu piedzīvotās vardarbības pieredzes partnerattiecībās, Piedzīvotās vardarbība darbā un Maskulīno normu konformitātes aptaujas skalu - Emociju kontrole, Vardarbības attaisnošana, “Playboy”, Paļaušanās uz sevi un Homofobija aprakstošās un secinošās statistikas rādītāji (N=151)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Mdn</i>	<i>Kronbaha α</i>
Palīdzības meklēšanas nodoms	2,70	1,63	2,00	0,97
Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās	15,37	6,52	14,00	0,89
Piedzīvotā vardarbības darbā	6,70	2,60	6,00	0,73
Emociju kontrole	4,96	1,48	5,00	0,77
Vardarbības attaisnošana	4,22	1,40	4,00	0,69
“Playboy”	4,03	1,49	4,00	0,85
Paļaušanās uz sevi	4,49	1,23	4,00	0,61
Homofobija	4,43	1,63	4,00	0,78

Lai atbildētu uz 1. pētījuma jautājumu, vai un kā vardarbības pieredze pieaugušo vecumā un maskulīno normu konformitāte saistīta ar motivāciju meklēt psiholoģisko palīdzību vīriešu populācijā, un noskaidrotu, vai būtu nepieciešams kontrolēt izglītības un ienākumu līmenis, tika veikta dispersiju analīze (ANOVA).

Aptauju skalu (Palīdzības meklēšanas nodoms, Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās, Piedzīvotā vardarbība darbā, Emociju kontrole, Vardarbības attaisnošana, Playboy, Paļaušanās uz sevi, Homofobija) rezultātu Aprakstošās un secinošās statistikas rādītāji Dažādu izglītības līmeņu grupās

	Pamatskolas izglītība (n = 7)		Vidusskolas izglītība (n = 31)		Vidēja profesionālā izglītība (n = 20)		Augstākā izglītība (n = 93)		F
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
Palīdzības meklēšanas nodoms	4,05	2,15	2,97	1,92	3,68	1,50	2,31	1,35	6,87**
Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās	17,29	9,45	16,55	6,20	16,00	7,28	14,71	6,23	0,92
Piedzīvotā vardarbības darbā	6,29	1,25	7,06	2,54	6,80	2,40	6,60	2,72	0,32
Emociju kontrole	6,86	0,90	5,13	1,54	4,95	1,36	4,77	1,42	4,82**
Vardarbības attaisnošana "Playboy"	4,14	1,35	4,16	1,39	3,85	1,39	4,33	1,41	0,69
Paļaušanās uz sevi	3,29	1,89	3,58	0,96	3,55	1,36	4,33	1,56	3,70*
Homofobija	6,00	1,16	4,74	1,30	4,40	1,10	4,31	1,16	5,04**
	6,71	1,70	4,71	1,72	4,35	1,90	4,18	1,40	6,19**

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Vienfaktora dispersiju analīze (ANOVA) parādīja, ka starp respondentiem ar atšķirīgu izglītības līmeni pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības tādos rādītājos kā vīriešu psiholoģiskās palīdzības meklēšanas nodoms ($F(3,147) = 6,87, p < 0,001$), Emociju kontrole ($F(3,147) = 4,82, p = 0,003$), "Playboy" ($F(3,147) = 3,7, p = 0,013$), Paļaušanās uz sevi ($F(3,147) = 5,04, p = 0,002$) un Homofobija ($F(3,147) = 6,19, p < 0,001$). Netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Maskulinitātes aptaujas Vardarbības attaisnošanas skalas rādītājos ($F(3,147) = 0,69, p = 0,558$), kā arī aptauju par piedzīvoto vardarbību partnerattiecībās ($F(3,147) = 0,92, p = 0,434$) un darbā rādītājos ($F(3,147) = 0,32, p = 0,814$) respondentiem ar atšķirīgu ienākumu līmeni.

Post – hoc testa (*Bonferroni*) rezultāti liecina, ka grupā ar pamatskolas izglītības līmeni Palīdzības meklēšanas nodoma aptaujas rādītājs ($M = 4,05, SD = 2,15$) ir statistiski nozīmīgi augstāks nekā grupā ar augstāko izglītības līmeni ($M = 2,31, SD = 1,35$) arī grupā ar vidējo profesionālo izglītību palīdzības meklēšanas nodoma līmenis ($M = 3,68, SD = 1,50$) ir statistiski nozīmīgi augstāks nekā grupā ar augstāko izglītību ($M = 2,31, SD = 1,35$). Netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Palīdzības meklēšanas nodoma aptaujas rādītājos citās izglītības līmeņa grupās.

Post – hoc testa (*Bonferroni*) rezultāti liecina, ka grupā ar pamatskolas izglītību Emociju kontroles skalas līmenis ($M = 6,86$, $SD = 0,90$) ir statistiski nozīmīgi augstāks nekā grupā ar vidusskolas izglītību ($M = 5,13$, $SD = 1,54$), vidējo profesionālo izglītību ($M = 4,95$, $SD = 1,36$) un augstāko izglītību ($M = 4,77$, $SD = 1,42$). Netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Emociju kontroles skalas rādītājos citās izglītības līmeņa grupās.

Post – hoc testa (*Bonferroni*) rezultāti liecina, ka grupā ar pamatskolas izglītību Paļaušanās uz sevi līmenis ($M = 6,00$, $SD = 1,16$) ir statistiski nozīmīgi augstāks nekā grupā ar vidējo profesionālo ($M = 4,40$, $SD = 1,10$) un augstāko izglītību ($M = 4,31$, $SD = 1,16$). Netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Paļaušanās uz sevi skalas rādītājos citās izglītības līmeņa grupās.

Post – hoc testa (*Bonferroni*) rezultāti liecina, ka pamatskolas izglītības grupā ($M = 6,71$, $SD = 1,70$) Homofobijas līmenis ir statistiski nozīmīgi augstāks nekā grupā ar vidusskolas izglītību ($M = 4,71$, $SD = 1,72$), vidējo profesionālo izglītību ($M = 4,35$, $SD = 1,90$) un augstāko izglītību ($M = 4,18$, $SD = 1,40$). Netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Homofobijas skalas rādītājos citās izglītības līmeņa grupās.

Saskaņā ar Bonferoni rezultātiem netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām starp dažādiem izglītības līmeņiem Piedzīvotās vardarbības partnerattiecībās aptaujas rādītājos, Piedzīvotā vardarbība darbā aptaujas rādītājos, Vardarbības attaisnošanas skalas rādītājos un Playboy skalas rādītājos.

Aptauju skalu (Palīdzības meklēšanas nodoms, Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās, Piedzīvotā vardarbība darbā, Emociju kontrole, Vardarbības attaisnošana, Playboy, Paļaušanās uz sevi, Homofobija) rezultātu aprakstošās un secinošās statistikas rādītāji dažādu ienākumu līmeņu grupās

	Ļoti zems ienākumu līmenis (n=4)		Zems ienākumu līmenis (n=5)		Vidējs ienākumu līmenis (n=87)		Augsts ienākumu līmenis (n=51)		Ļoti augsts ienākumu līmenis (n=4)		F
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
Palīdzības meklēšanas nodoms	4,75	2,63	3,87	1,77	2,83	1,65	2,26	1,33	2,25	1,10	3,63**
Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās	20,75	6,24	16,80	8,23	15,51	6,74	14,80	6,10	12,75	4,03	1,01
Piedzīvotā vardarbības darbā	7,00	4,08	5,20	1,30	6,64	2,44	7,04	2,84	5,50	1,00	0,88
Emociju kontrole	7,00	1,60	6,00	1,87	4,98	1,28	4,67	1,63	5,25	1,71	3,26*
Vardarbības attaisnošana "Playboy"	4,50	1,73	5,20	0,84	4,16	1,39	4,24	1,41	4,00	1,83	0,72
Paļaušanās uz sevi	3,00	0,82	3,20	1,30	3,86	1,46	4,33	1,44	5,75	1,71	3,19*
Homofobija	5,75	1,26	5,60	2,07	4,52	1,15	4,20	1,18	5,00	0,82	3,17*
	6,00	2,83	4,20	0,45	4,53	1,66	4,08	1,51	5,50	0,33	2,12

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Vienfaktora dispersiju analīze (ANOVA) norādīja, ka arī respondentiem ar atšķirīgu ienākumu līmeni pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības vīriešu psiholoģiskās palīdzības meklēšanas nodoma rādītājos ($F(4,146) = 3,63$, $p=0,007$), Emociju kontroles skalas rādītājos ($F(4,146) = 3,26$, $p=0,014$), "Playboy" skalas rādītājos ($F(4,146) = 3,19$, $p = 0,015$) un Paļaušanās uz sevi skalas rādītājos ($F(4,146) = 3,17$, $p = 0,016$). Netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Maskulinitātes aptaujas Vardarbības attaisnošanas skalas rādītājos ($F(4,146) = 0,72$, $p = 0,583$), kā arī aptauju par piedzīvoto vardarbību partnerattiecībās ($F(4,146) = 1,01$, $p = 0,405$) un darbā rādītājos ($F(4,146) = 0,88$, $p = 0,479$) respondentiem ar atšķirīgu ienākumu līmeni.

Post – hoc testa (*Bonferroni*) rezultāti liecina, ka grupā ar ļoti zemiem ienākumiem ($M = 4,75$, $SD = 2,63$) palīdzības meklēšanas nodoma līmenis ir statistiski nozīmīgi augstāks nekā grupā ar augstiem ienākumiem ($M = 2,26$, $SD = 1,33$). Netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Palīdzības meklēšanas nodoma aptaujas rādītājos citās izglītības līmeņa grupās.

Post – hoc testa (*Bonferroni*) rezultāti liecina, ka grupā ar ļoti zemiem ienākumiem ($M = 7$, $SD = 1,16$) Emociju kontroles skalas (emociju apspiešana un nepaušana) rādītāji ir statistiski nozīmīgi augstāki nekā grupā ar augstiem ienākumiem ($M = 4,67$, $SD = 1,63$).

Netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības Emociju kontroles skalas rādītājos citās izglītības līmeņa grupās.

Saskaņā ar Bonferoni rezultātiem netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām ar dažādiem ienākumu līmeņiem Piedzīvotās vardarbības partnerattiecībās aptaujas rādītājos, Piedzīvotā vardarbība darbā aptaujas rādītājos, Vardarbības attaisnošanas skalas rādītājos, Playboy skalas rādītājos, Paļaušanās uz sevi skalas rādītājos un Homofobijas skalu rādītājos.

Tā kā tika konstatētas statistiski nozīmīgas starpgrupu atšķirības, ņemot vērā respondentu izglītības un ienākumu līmeni, tad lai atbildētu uz 1. pētījumu jautājumu, vai un kā vardarbības pieredze pieaugušo vecumā un maskulīno normu konformitāte saistīta ar motivāciju meklēt psiholoģisko palīdzību vīriešu populācijā, tika veikta parciālā korelācijas analīze, kontrolējot izglītības un ienākumu līmeni, kuras rezultāti apkopoti 4. tabulā.

5. tabula

Parciālās korelācijas analīze starp Palīdzības meklēšanas nodomu, Vīriešu piedzīvoto vardarbību partnerattiecībās, Piedzīvoto vardarbību darbā un Maskulīno normu konformitātes aptaujas skalām: Emociju kontrole, Vardarbības attaisnošana, "Playboy", Paļaušanās uz sevi un Homofobija, kontrolējot izglītības un ienākumu līmeni (N=151)

Mainīgie lielumi	1	2	3
1. Palīdzības meklēšanas nodoms	--		
2. Vīriešu piedzīvotā vardarbība partnerattiecībās	-0,01	--	
3. Piedzīvotā vardarbība darbā	0,11	0,21**	--
4. Emociju kontrole	0,22**	-0,10	-0,05
5. Vardarbības attaisnošana	0,10	-0,06	0,05
6. Playboy	-0,11	0,01	0,06
7. Paļaušanās uz sevi	0,07	0,04	-0,05
8. Homofobija	-0,10	0,11	0,12

** $p < 0,01$

Parciālās korelācijas (skat. 4. tabulu) rezultāti liecina, ka starp Palīdzības meklēšanas nodoma skalu un Maskulīno normu konformitātes aptaujas Emociju kontroles skalu pastāv pozitīva statistiski nozīmīga saistība, $r(149)=0,22$, $p < 0,01$. Tāpat pozitīva statistiski nozīmīga saistība pastāv starp sniegtajiem Vīriešu piedzīvotās vardarbības partnerattiecībās skalas rezultātiem un Piedzīvoto vardarbību darbā skalas rezultātiem $r(149)=0,21$, $p < 0,01$.

Lai atbildētu uz 2. pētījuma jautājumu, vai un kādas pastāv atšķirības motivācijā meklēt palīdzību un maskulīno normu konformitātei starp vīriešiem, kuriem ir augsts piedzīvotās vardarbības līmenis partnerattiecībās vai ārpus ģimenes (darba vietā), vai gan partnerattiecībās, gan ārpus ģimenes (darba vietā), pētījuma izlase tika sadalīta grupās pēc

piezīmētās vardarbības līmeņa izteiktības, ņemot vērā aritmētisko vidējo un standartnovirzes. Lai noteiktu vērtību par kuru lielāki rezultāti tiek uzskatīti par augstiem, tad pie aritmētiskā vidējā tika pieskaitīta viena standartnovirze.

Lai salīdzinātu palīdzības meklēšanas nodomu, kā arī maskulīnās aptaujas skalas, grupas tika sadalītas sekojošos veidos:

- 1) Grupa, kurā ir augsts piezīmētās vardarbības līmenis partnerattiecībās;
- 2) Grupa, kurā ir augsts piezīmētās vardarbības līmenis darbā;
- 3) Grupa, kurā ir augsts piezīmētās vardarbības līmenis gan darbā, gan partnerattiecībās.

6. tabula

Grupu ar augstu piezīmētās vardarbības līmeni partnerattiecībās, augstu piezīmētās vardarbības līmeni darbā un augstu piezīmētās vardarbības līmeni gan partnerattiecībās, gan darbā, Palīdzības meklēšanas nodoma un Maskulīnās konformitātes skalu (Emociju kontrole, Vardarbības attaisnošana, Playboy, Paļaušanās uz sevi, Homofobija) aprakstošās statistikas rādītāji

	Augsts piezīmētās vardarbības līmenis partnerattiecībās (n=17)		Augsts piezīmētās vardarbības līmenis darbā (n=13)		Augsts piezīmētās vardarbības līmenis gan partnerattiecībās, gan darbā (n=9)	
	M	SD	M	SD	M	SD
Palīdzības meklēšanas nodoms	2,57	1,64	2,31	1,80	3,26	2,15
Emociju kontrole	4,14	1,45	4,17	1,62	4,44	1,59
Vardarbības attaisnošana	2,88	1,72	4,46	1,45	3,89	1,69
Playboy	4,12	1,50	3,77	1,36	3,89	1,83
Paļaušanās uz sevi	4,59	1,06	3,77	1,17	4,89	1,27
Homofobija	5,35	1,94	4,46	1,66	5,11	1,69

Izmantojot Manna Vitneja testu tika salīdzināti vidējie palīdzības meklēšanas nodoma rādītāji un Maskulīnā testa rādītāji šādās grupās:

- 1) Augsts piezīmētās vardarbības līmenis partnerattiecībās un augsts piezīmētās vardarbības līmenis darbā;
- 2) Augsts piezīmētās vardarbības līmenis partnerattiecībās un augsts piezīmētās vardarbības līmenis gan partnerattiecībās, gan darbā;
- 3) Augsts piezīmētās vardarbības līmenis darbā un augsts piezīmētās vardarbības līmenis gan partnerattiecībās, gan darbā;

Salīdzinot palīdzības meklēšanas nodoma atšķirības ar Manna – Vitnija U testu starp cilvēkiem ar augstu piedzīvoto vardarbības līmeni statistiski nozīmīgas atšķirības netika konstatētas:

- 1) ne starp grupām ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni partnerattiecībās ($n = 17$, M rangs = 16,53) un augstu piedzīvotās vardarbības līmeni darbā ($n = 13$, M rangs = 14,15), ($U = 93$, $p = 0,45$);
- 2) ne starp grupām ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni partnerattiecībās ($n = 17$, M rangs = 12,71) un augstu piedzīvotās vardarbības līmeni gan darbā, gan partnerattiecībās ($n = 9$, M rangs = 15,00), ($U = 38,50$, $p = 0,16$);
- 3) ne starp grupām ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni darbā ($n = 13$, M rangs = 9,96) un augstu piedzīvotās vardarbības līmeni gan darbā, gan partnerattiecībās grupā ($n = 9$, M rangs = 13,72), ($U = 38,50$, $p = 0,16$).

Salīdzinot aptaujas skalu rādītājus starp grupām ar augstu piedzīvoto vardarbību partnerattiecībās un augstu piedzīvoto vardarbības līmeni darbā, tika konstatētas atšķirības skalā Paļaušanās uz sevi. Statistiski nozīmīgi augstāks paļaušanās uz sevi rādītājs ($U = 64,5$, $p = 0,04$) bija grupā ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni partnerattiecībās ($n = 17$, M rangs = 18,21), salīdzinot ar grupu ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni darbā ($n = 13$, M rangs = 11,96). Pārējās skalās nebija statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni partnerattiecībās un augstu piedzīvotās vardarbības līmeni darbā:

- 1) ne skalā emociju kontrole ($U = 105$, $p = 0,81$);
- 2) ne skalā vardarbības attaisnošana ($U = 82$, $p = 0,22$);
- 3) ne skalā Playboy ($U = 95,5$, $p = 0,52$);
- 4) ne skalā homofobija ($U = 79$, $p = 0,18$).

Starp grupām ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni partnerattiecībās un augstu piedzīvotās vardarbības līmeni gan partnerattiecībās, gan darbā nebija konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības nevienā no aptaujas skalām:

- 1) ne skalā emociju kontrole ($U = 63,5$, $p = 0,48$);
- 2) ne skalā vardarbības attaisnošana ($U = 73$, $p = 0,85$);
- 3) ne skalā Playboy ($U = 68,5$, $p = 0,66$);
- 4) ne skalā homofobija ($U = 72$, $p = 0,81$);
- 5) ne skalā paļaušanās uz sevi ($U = 72$, $p = 0,79$).

Salīdzinot aptaujas skalu rādītājus starp grupām ar augstu piedzīvoto vardarbību darbā un augstu piedzīvoto vardarbības līmeni gan partnerattiecībās, gan darbā, tika konstatētas atšķirības skalā Paļaušanās uz sevi. Statistiski nozīmīgi augstāks paļaušanās uz sevi rādītājs ($U = 30, p = 0,04$) bija grupā ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni gan partnerattiecībās, gan darbā ($n = 9, M \text{ rangs} = 14,67$), salīdzinot ar grupu ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni darbā ($n = 13, M \text{ rangs} = 9,31$). Pārējās skalās nebija statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni darbā un augstu piedzīvotās vardarbības līmeni gan partnerattiecībās, gan darbā:

- 1) Ne skalā emociju kontrole ($U = 45, p = 0,38$)
- 2) Ne skalā vardarbības attaisnošana ($U = 45,5, p = 0,37$)
- 3) Ne skalā Playboy ($U = 58, p = 0,97$)
- 4) Ne skalā homofobija ($U = 45,5, p = 0,38$)

Lai atbildētu uz 3. pētījuma jautājumu, cik lielā mērā maskulīno normu konformitāte un sociāldemogrāfiskie rādītāji izskaidro motivāciju meklēt psiholoģisko palīdzību vīriešu populācijā tika veikta regresijas metode (“backwards”). Kā neatkarīgie mainīgie tika izmantoti tādi sociāldemokrātiskie faktori kā izglītības līmenis, ienākumu līmenis, kā arī Maskulīnās aptaujas skala – Emociju kontrole. Šie rādītāji tika izvēlēti, jo, atbildot uz iepriekšējiem pētījuma jautājumiem, vienfaktora dispersiju analīze (ANOVA) parādīja, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības starp grupām ar dažādiem izglītības un ienākumu līmeņiem palīdzības meklēšanas nodoma rādītājā. Tāpat arī parciālā korelāciju analīze kontrolējot ienākumu un izglītības līmeni parādīja, ka pastāv pozitīva statistiska nozīmīga saistība starp Emociju kontroli un palīdzības meklēšanas nodomu.

Visoptimālākais modelis tika izveidots vienā solī un iegūtos modeli bija statistiski nozīmīgs: 1. Solis $F(3, 147) = 9,20, p < 0,001, R^2 = 0,15$;

7. tabula

Soļu regresiju analīze (“backward”) ar palīdzības meklēšanas nodomu kā atkarīgo mainīgo un Maskulīno normu konformitātes aptaujas skalas Emociju kontrole (emociju apspiešana un nepaušana) un sociāldemogrāfiskajiem faktoriem kā neatkarīgajiem mainīgajiem

Atkarīgais mainīgais	Psiholoģiskās palīdzības meklēšanas nodoms			
	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>t</i>
1. Solis				
Emociju kontrole	0,24	0,09	0,22	2,74**
Izglītības līmenis	- 0,27	0,14	- 0,16	- 1,95
Ienākumu līmenis	- 0,41	0,19	- 0,18	- 2,17*

Piezīme. 1. Solis $F(3, 147) = 9,20, p < 0,001, R^2 = 0,15$;

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Neviens no iekļautajiem mainīgajiem netika izslēgts no regresiju modeļa, kas nozīmē, ka visi šie mainīgi arī veido optimālāko modeli, lai prognozētu variāciju palīdzības meklēšanas nodomā. Vienotā modelī šie mainīgie statistiski nozīmīgi prognozēja palīdzības meklēšanas nodomu un izskaidroja 15% no palīdzības meklēšanas nodoma variācijas. Apskatot Palīdzības meklēšanas nodomu no atsevišķo prognozētāju perspektīvas, kā statistiski nozīmīgi prognozētāji tiek izdalīti Emociju kontrole ($\beta = 0,22$, $t = 2,74$, $p = 0,007$) un ienākumu līmenis ($\beta = 0,18$, $t = -2,17$, $p = 0,03$). Dotais regresiju modelis parāda, ka prognozējot palīdzības meklēšanas nodomu, nozīmīgākie mainīgie ir Emociju kontrole un ienākumu līmenis.

DISKUSIJA

Pēc iegūtajiem pētījuma rezultātiem, varam secināt, ka respondentiem ar atšķirīgu izglītības līmeni pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības tādos Maskulinās konformitātes skalu rādītājos kā vīriešu psiholoģiskās palīdzības meklēšanas nodoma aptaujas rādītājs, Emociju kontroles skalas rādītājs, Paļaušanās uz sevi skalas rādītājs, Homofobijas skalas rādītājs.

Šajā izlasē grupās ar pamatskolas izglītības līmeni un vidusskolas izglītību, palīdzības meklēšanas nodoms aptaujas rādītājos ir statistiski nozīmīgi augstāks nekā grupā ar augstāko izglītības līmeni, kas nesakrīt ar iepriekš veiktajiem pētījumiem, kuros tika noskaidrots, ka vīriešu pozitīva attieksme pret psiholoģiskās palīdzības meklēšanu bija saistīta ar augstāku izglītības līmeni (Mackenzie et al., 2006; Sheikh & Furnham, 2000). Skaidrojums tam, ka šajā izlasē pamatskolas ieguvušajiem respondentiem palīdzības meklēšanas nodoma aptaujas rādītājs ir augstāks, iespējams, varētu būt saistīts ar to, ka šie konkrētie respondenti iepriekš jau ir saņēmuši psiholoģisko palīdzību, piemēram, saistībā ar viņu mācību grūtībām jau bērnībā vai pusaudžu gados. Pētījumi pasaulē un Latvijā parāda, ka vīrieši, kuri ir saņēmuši psiholoģisko palīdzību iepriekš, norāda arī lielāku atvērtību šo pakalpojumu saņemšanai arī nākotnē (Angena, 2023; Brence & Upmane, 2020; Clement et al., 2015; Vogel et al., 2013; Demyan & Anderson, 2012). Tāpat jāņem vērā arī tas, ka šajā pētījuma izlasē respondentu, kuriem ir pamatskolas izglītība 7 (4,6%) un vidusskolas izglītība 31 (20,5%) bija maz, kas nozīmē to, ka šī izlases daļa nav pietiekami reprezentēta un nākotnes pētījumos būtu nepieciešams to palielināt.

Grupās ar pamatskolas izglītību un zemākiem ienākumiem respondenti uzrādīja vājāku emociju kontroli, proti, viņi izmanto vairāk tādas neadaptīvas emociju regulēšanas stratēģijas, kā izvairīšanos no emocijām, viņi vājāk apzinās sava emocijas un izvēlas mazāk runāt par jūtām. Šie pētījuma rezultāti saskan ar pētījumiem saistībā ar emociju regulāciju, kuri norāda, ka cilvēki, kuri hroniski izmanto izvairīšanās stratēģijas, ilgtermiņā saskarās ar zemiem labklājības un veselības rādītājiem (Aldao et al., 2010), kas varētu būt viens no skaidrojumiem kādēļ šiem respondentiem ir zems izglītības līmenis vienā grupā un zemi ienākumi otrā grupā.

Tāpat, iespējams, ka šie pamatskolas izglītību ieguvušie respondenti jau ir saskārušies arī ar veselības problēmām dēļ kurām tie ir vērsušies pie mentālās veselības speciālistiem. Tā, piem., izvairīšanās stratēģijām ir saistība ar trauksmes traucējumiem (panikas lēkmēm, ģeneralizēto trauksmi) depresiju un vielu lietošanu (Carver et al., 1989; Aldao et al., 2010). Ieteikumi nākotnes pētījumiem būtu iekļaut arī jautājumus par iepriekšējo pieredzi saistībā ar psiholoģiskās palīdzības pakalpojumu saņemšanu.

Tāpat arī Paļaušanās uz sevi pamatskolas izglītības grupā ir statistiski nozīmīgi augstāks nekā grupā ar vidējo profesionālo un augstāko izglītību, kur šie respondenti atzīmē to, ka viņi neprasa palīdzību un piedzīvo diskomfortu situācijās, ja viņiem jālūdz palīdzība. Tāpat arī Homo fobijas līmenis pamatskolas izglītības grupā ir statistiski nozīmīgi augstāks nekā grupā ar vidusskolas izglītību, vidējo profesionālo izglītību un augstāko izglītību. Šajās visās trīs maskulintātes skalās: Paļaušanās uz sevi, Emociju kontrole un Homofobija, pamatskolas grupās ir augstāki rezultāti, kas, iespējams, arī varētu norādīt uz augstākiem kopējās maskulinitātes rādītājiem. Un attiecīgi augstāki maskulīno normu konformitātes rādītāji ir saistīti ar lielāku psiholoģisku distresu un psihosociālo problēmu risku vīriešiem (Ramaeker & Petrie, 2019). Tāpat uzmanību pievērš veiktais lielākais longitudinālais pētījums Austrālijā, kur tika atklāts, ka maskulīno normu konformitātes aptaujas Paļaušanās uz sevi augstāki rādītāji ir saistāmi ar domām par pašnāvību un pašsavainošanos, turklāt nevienai citai no 11 apakšskalām šādi rezultātu nebija. Šī saistība ar Paļaušanos uz sevi pastāvēja arī pēc tam, kad tika ņemti vērā tādi klasiskie pašnāvības domu riska faktori, kā depresija, stress, vielu lietošana un partnera neesamība (Pirkis et al. 2017). Iespējams, ka šī pētījuma izlasē šiem vīriešiem ir lielāks psiholoģiskais distress un attiecīgi mājās viņi par savām problēmām nerunā un tāpēc vai nu apsver vai arī vēršas pēc psiholoģiskas palīdzības, jo pētījumi norāda, ka vīriešiem ir tendence meklēt psiholoģisko palīdzību tad, kad problēmas jau eskalējas (McKenzie et al., 2018; Seidler et al., 2021)

Tāpat arī statistiski nozīmīgi augstāks bija šis Paļaušanās uz sevi rādītājs grupā ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni gan partnerattiecībās, gan darbā, salīdzinot ar grupu ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni darbā. Šādi rezultāti varētu būt saistīti ar to, ka cilvēki, kuri ir piedzīvojuši vardarbību gan partnerattiecībās, gan darbā var veidot spēcīgu pašpaļāvību uz sevi kā veidu, kā pasargāt sevi no turpmākām traumām vai kā paņēmienu, lai saglabātu savu neatkarību un kontrolētu savu dzīvi. Šie cilvēki, iespējams, ir piedzīvojuši situācijas, kur viņiem ir bijusi nepieciešamība saņemt palīdzību vai atbalstu no citiem, bet to nav saņēmuši (Wolfe & Jaffe, 2001). Ņemot vērā vardarbības apmērus, kur vīrieši piedzīvo vardarbību gan partnerattiecībās, gan darbā, tad, iespējams, šie cilvēki ir piedzīvojuši vardarbību arī iepriekš, jo piedzīvotai vardarbībai ir risks atkārtoties (Walker et al., 2019). Tāpat jādomā, ka, ja šie vīrieši ir piedzīvojuši vardarbību pirms tam un viņi varētu būt jūtīgāki pret agresivitāti un ekstrēmāk reaģēt uz situācijām darbā vai partnerattiecībās, tādējādi, iespējams pārvērtējot uztvertos draudus vai arī tieši otrādi, viņi var sašaurināt savu informācijas apstrādi un ignorēt vai pārinterpretēt agresīvas situācijas un sociālus signālus, tādējādi sevi vairāk apdraudot gan partnerattiecībās, gan darbā (Walker et al., 2019).

Šajā pētījumā netika konstatētas statistiski nozīmīgas atšķirības motivācijā meklēt palīdzību starp grupām ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni partnerattiecībās, ar augstu piedzīvotās vardarbības līmeni darbā un augstu piedzīvotās vardarbības līmeni gan darbā, gan partnerattiecībās. Šie rezultāti sakrīt ar iepriekš veiktajiem pētījumiem par vīriešu piedzīvoto vardarbību, kur vīrieši atzīmē, ka nemeklē psiholoģisko palīdzību piedzīvotas vardarbības gadījumā. Pētījumos par vīriešiem, kuri ir cietuši no vardarbības no savām intīmajām sievietes partnerēm tiek atklāts, ka šie šķēršļi palīdzības meklēšanā ir saistīti arī ar maskulīno normu konformitāti (Corbally, 2015; Lysova et al., 2022; Machado et al., 2017; Mahalik et al., 2007; Tilbrook et al., 2010). Pētījumos vīrieši apraksta pārlicību, ka viņi kontrolē savu sievietes partneru fizisko agresiju un spēj to apturēt, piem., aizejot prom, aizturot vai atriebjoties (Nybergh et al. 2016). Tāpat vīrieši atzīmē, ka reti uztver savu sievietes partneru fizisko vardarbību kā nopietnu, biedējošu vai tādu, kas radītu patiesus draudus (Anderson, 2005; Swan & Snow, 2006). Tomēr ir arī vīrieši, kas atzīmē, ka izjūt lielas bailes no intīmās partneres, jo sieviete draud izrēķināties ar ģimenes locekļiem (Bates, 2020; Walker et al., 2019). Vīrieši, kuri ir piedzīvojuši vardarbību no savām intīmajām partnerēm atzīmē, ka izjūt neaizsargātību, kaunu, bezspēcību, bailes no tā, ka tie tiks uztverti kā “vāji”, “nemaskulīni” vai “nepatiesi vīrišķīgi” (Brooks et al. 2017; Machado et al., 2017; Morgan & Wells, 2016, kā minēts Lysova et al., 2022). Dažādos pētījumos daži vīrieši ir atzīmējuši, ka nemeklē palīdzību intīmo partneru vardarbības gadījumā, jo baidās, ka dēļ viņu dzimuma viņi tiks apsmieti, kaunināti vai tā, ka viņi tiks uzskatīti par vardarbības akta iniciatoriem. (Allen-Collinson, 2009; Brooks et al., 2017; De Puy et al., 2017; Gaman et al., 2016; Hines & Douglas, 2009; Machado, et al., 2017; McNeely et al., 2001; Tilbrook et al., 2010; Walker et al., 2019, kā minēts Scott-Storey et al., 2023). Tāpat pētījumi atklāj, ka vīrieši vaino sevi par sievietes agresiju un uzskata, ka viņiem būtu jāspēj pašiem tik galā ar problēmām, kuras radušās intīmajās partnerattiecībās (Eckstein, 2010; Tilbrook et al., 2010). Saistībā ar piedzīvoto vardarbību darbā, pētījumi parāda, ka darbinieki arodstressu uzskata par stigmatu darba vidē, tāpēc viņiem ir tendence slēpt savu garīgo stāvokli darba vietā (Rasool, et al., 2020).

Regresiju analīze parādīja, ka emociju kontrole, izglītības līmenis un ienākumu līmenis statistiski nozīmīgi prognozē palīdzības meklēšanas nodomu un izskaidro 15% no palīdzības meklēšanas nodoma variācijas. Domājot par vēl kādiem faktoriem, kas vēl varētu nozīmīgi prognozēt palīdzības meklēšanas nodomu, tad balstoties citos pētījumos, tās varētu būt samilzušas psiholoģiskās veselības problēmas, apkārtējo spiedienu no tuviniekiem (ģimenes, draugi), tāpat arī, ja pieeja pieeja mentālās veselības pakalpojumiem ir netieša, piem., aizejot pie ģimenes ārsta, kur blakus kabinetā ir iespēja saņemt arī psiholoģisku atbalstu (McKenzie

et al., 2018; Seidler et al., 2021). Arī iekšējā stigma saistībā ar palīdzības meklēšanu var ietekmēt cilvēka nodomu meklēt psiholoģisko palīdzību un bieži vien ir saistīta ar vispārējo attieksmi pret palīdzības meklēšanu (Vogel et al., 2011). Tāpat arī iepriekšējā pieredze saņemot psiholoģisko palīdzību var būt prognozētājs palīdzības meklēšanas nodomam (Angena, 2023; Brence & Upmane, 2020; Clement et al., 2015; Vogel et al., 2013; Demyan & Anderson, 2012).

Kā pētījuma ierobežojumus var minēt tos, ka tika izmantotas pašnovērtējuma aptaujas, kā arī to, ka no Maskulīno normu konformitātes aptaujas varēja izmantot tikai piecas apakšskalas (Emociju kontrole, Vardarbības attaisnošana, Paļaušanās uz sevi, "Playboy", Homofobija), jo aptaujas kopējās skalas un apakšskalu iekšējās saskaņotības rādītāji, kuri tika iegūti šī maģistra darba empīriskos datu analīzes procesā, bija vāji. Tāpat kā pētījuma ierobežojumi jāmin mazā izlase un tās nevienmērīgums, proti, ar krietnu pārsvaru respondenti, kuri aizpildīja aptaujas bija ar augstāko izglītību, tāpat arī to vīriešu skaits, kas bija piedzīvojuši vardarbību bija mazs, kā arī respondentu skaits ar nelieliem ienākumiem bija mazs. Nākotnes pētījumos būtu jāveido pēc iespējas dažādāka izlase. Pētījuma ierobežojums bija arī iestāžu, uzņēmumu un organizāciju pretestība anketas izplatīšanai un aizpildīšanai, kas ietekmēja datu vākšanas apjomu un daudzveidību. Šādu pētījumu nākotnē būtu vērts veikt, izmantojot oficiālus ceļus sadarbības projektu veidā, jo uzrunātās organizācijas atbildēja, ka viņiem ir aizliegts pildīt aptaujas, kuras nav veidotas attiecīgajā iestādē.

SECINĀJUMI

Pētījuma mērķis bija noskaidrot vardarbībā pieaugušo vecumā cietušo vīriešu motivāciju meklēt psiholoģisko palīdzību un tās saistību ar maskulīno normu konformitāti. No iegūtajiem pētījuma rezultātiem ir iespējams secināt, ka respondentiem ar atšķirīgu izglītības līmeni pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības palīdzības meklēšanas nodomā, kā arī vairākās Maskulīnās konformitātes skalās, proti, Emociju kontroles skalā, kas apzīmē izvairīšanos no emocijām un to neverbalizēšanu, Paļaušanās uz sevi, kas norāda uz vīrieša izvairīšanos vai nevēlēšanos lūgt palīdzību citiem un Homofobijas skalā, kas norāda uz spēcīgām negatīvām emocijām, ja citi cilvēki varētu padomāt, ka vīrietis ir homoseksuāls. Šajā pētījumā atklājās, ka respondentiem ar pamatskolas un vidusskolas izglītību palīdzības meklēšanas nodoms bija augstāks nekā respondentiem ar augstāko izglītību, kas atšķiras no līdzšinējiem pētījumiem (Mackenzie et al., 2006; Sheikh & Furnham, 2000). Tāpat šajā pētījumā noskaidrojās, ka respondentiem ar zemāku izglītības līmeni un ienākumiem ir vājāka emociju kontrole, kas atbilst citiem pētījumiem par emociju regulāciju (Aldao et al., 2010). Arī Paļaušanās uz sevi un Homofobijas rādītāji bija augstāki pamatskolas izglītības grupā, kas varētu liecināt par augstākiem kopējās maskulinitātes rādītājiem un iespējamu saistību ar psiholoģiskām problēmām (Ramaeker & Petrie, 2019; Pirkis et al., 2017). Šajā gadījumā būtu nepieciešams veikt pētījumus nākotnē, lai apstiprinātu vai noraidītu šo hipotēzi. Tāpat arī šajā pētījumā tika konstatēts, ka vīrieši, kuri ir piedzīvojuši vardarbību gan partnerattiecībās, gan darbā, biežāk izrāda augstāku pašpaļāvību, kas apstiprinās arī citos pētījumos (Wolfe & Jaffe, 2001; Walker et al., 2019). Regresijas analīze parādīja, ka emociju kontrole, izglītības un ienākumu līmenis statistiski nozīmīgi prognozē palīdzības meklēšanas nodomu (McKenzie et al., 2018; Seidler et al., 2021).

Turpmākos pētījumos būtu vēlams iekļaut jautājumus par iepriekšējo psiholoģiskās palīdzības pieredzi, palielināt izlases daudzveidību un, iespējams, lai konstatētu piedzīvoto vardarbību darba vietā, būtu nepieciešams veikt oficiālus sadarbības projektus ar iestādēm, organizācijām un uzņēmumiem, ņemot vērā šī pētījuma sensitīvo dabu.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

- Addis M. E. (2008). *Gender and depression in men*. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 15(3), 153–168. [Google Scholar]
- Addis M. E., Mahalik J. R. (2003). *Men, masculinity and the contexts of help-seeking*. *American Psychologist*, 58(1), 5–14. [PubMed] [Google Scholar]
- Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S., & Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 30(2), 217-237. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.11.004>
- Allen-Collinson J. (2009). *A marked man: female-perpetrated intimate partner abuse*. *International Journal of Men's Health*, 8(1), 22–40.
- Anand, T., Grover, S., Kumar, R., Kumar, M., & Ingle, G. K. (2016). Workplace violence against resident doctors in a tertiary care hospital in Delhi. *National Medical Journal of India*, 29(6), 344-348.
- Anderson K.L. (2005). *Theorizing gender in intimate partner violence research*. *Sex Roles*, 52(11–12), 853–865.
- Angena, A. (2023). *Maskulīno normu konformitātes un metakognitīvo pārlicību saistība ar psiholoģiskās palīdzības meklēšanas nodomu un stigmatu vīriešiem* [Master's thesis, Latvijas Universitāte, Pedagoģijas, Psiholoģijas un Mākslas fakultāte, Psiholoģijas nodaļa].
- Angst J., Gamma A., Gastpar M., Lépine J. P., Mendlewicz J., Tylee A. (2002). *Gender differences in depression*. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 252(5), 201–209.
- Anjum, A., Ming, X., Siddiqi, A. F., & Rasool, S. F. (2018). An Empirical Study Analyzing Job Productivity in Toxic Workplace Environments. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(5). <https://doi.org/10.3390/ijerph15051035>
- Bates E. A. (2019). “No one would ever believe me”: an exploration of the impact of intimate partner violence victimization on men. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(4), 497–507.
- Bates E. A. (2020). “Walking on egg shells”: a qualitative examination of men’s experiences of intimate partner violence. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(1), 13–24.
- Becker, R. (2022). Gender and survey participation: An event history analysis of the gender effects of survey participation in a probability-based multi-wave panel study with a sequential mixed-mode design. *methods, data, analyses*, 16(1), 3-32. <https://doi.org/10.12758/mda.2021.08>
- Carver, C., Scheier, M. F., & Weintraub, J. K. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(2), 267-283. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.56.2.267>

- Child Welfare Information Gateway (2003). Child protection in families experiencing domestic violence. U.S. Department of Health and Human Services, Children's Bureau, Washington, DC.
- Demyan, A. L., & Anderson, T. (2012). Effects of a brief media intervention on expectations, attitudes, and intentions of mental health help seeking. *Journal of Counseling Psychology*, 59(2), 222–229. <https://doi.org/10.1037/a0026541>
- Berke, D. S., Reidy, D., & Zeichner, A. (2018). *Masculinity, emotion regulation, and psychopathology: A critical review and integrated model*. *Clinical Psychology Review*, 66, 106-116
- Bonabi H., Müller M., Ajdacic-Gross V., Eisele J., Rodgers S., Seifritz E., Rössler W. (2016). *Mental health literacy, attitudes to help-seeking, and perceived need as predictors of mental health service use: A longitudinal study*. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 204(4), 321–324.
- Brence. I., Upmane, A. (2020). *Baltic Journal of Psychology*, Vol. 21, N 1&2, 4-23
- Brooks, C., Martin, S., Broda, L., & Poudrier, J. (2017). “How many silences are there?” *Men's experience of victimization in intimate partner relationships*. *Journal of Interpersonal Violence*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/0886260517719905>
- Carbone-López, K., Kruttschnitt, C., & Macmillan, R. (2006). Patterns of intimate partner violence and their associations with physical health, psychological distress, and substance use. *Public Health Reports*, 121(4), 382–392. <https://doi.org/10.1177/003335490612100406>
- Carmo R, Grams A, Magalhães T (2011). *Men as victims of intimate partner violence*. *Journal Forensic & Legal Medicine*, 18(8), 355–359.
- Chattopadhyay, A., Kumar Sharma, S., Vishwakarma, D., & Jungari, S. (2023). *Prevalence and risk factors of physical violence against husbands: Evidence from India*. *Journal of Biosocial Science*, 1-21. doi:10.1017/S0021932023000196
- Chuan, C. L. (2014). Mediating toxic emotions in the workplace—the impact of abusive supervision. *Journal of Nursing Management*, 22(8), 953–963.
- Clement, S., Schauman, O., Graham, T., Maggioni, F., Evans-Lacko, S., Bezborodovs, N., ... & Thornicroft, G. (2015). What is the impact of mental health-related stigma on help-seeking? A systematic review of quantitative and qualitative studies. *Psychological medicine*, 45(1), 11-27.
- Cochran S. V., Rabinowitz F. E. (2003). *Gender-sensitive recommendations for assessment and treatment of depression in men*. *Professional Psychology: Research and Practice*, 34(2), 132–140.
- Cook, P. W. (2009). *Abused men: The hidden side of domestic violence (2nd ed.)*. Westport: Praeger.
- Corbally, M. (2015). *Accounting for intimate partner violence: A biographical analysis of narrative strategies used by men experiencing IPV from their female partners*. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(17), 3112–3132. <https://doi.org/10.1177%2F0886260514554429>

- De Jonge, J., & Peeters, M. C. W. (2019). The vital worker: Towards sustainable performance at work. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(6), 910. <https://doi.org/10.3390/ijerph16060910>
- De Puy J., Abt M., Romain-Glassey N. (2017). *Coping with multiple adversities: men who sought medico-legal care because of physical violence from a partner or ex-partner*. *Psychology of Violence*, 7(2), 428–439.
- Dim E. E., Elabor-Idemudia P. (2018). *Prevalence and predictors of psychological violence against male victims in intimate relationships in Canada*. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 27(8), 846–866. <https://doi.org/10.1080/10926771.2017.1382638>
- Doherty T. D., Kartalova-O'Doherty Y. (2010). *Gender and self-reported mental health problems: Predictors of help-seeking from a general practitioner*. *British Journal of Health Psychology*, 15(1), 213–228.
- Douglas, E. M., & Hines, D. A. (2011). *The Helpseeking Experiences of Men Who Sustain Intimate Partner Violence: An Overlooked Population and Implications for Practice*. *Journal of Family Violence*, 26(6), 473-485. <https://doi.org/10.1007/s10896-011-9382-4>
- Drijber B. C., Reijnders U. J. L., Ceelen M. (2013). *Male victims of domestic violence*. *Journal of Family Violence*, 28(2), 173–178.
- Eckstein J. J., Cherry J. (2015). *Perceived characteristics of men abused by female romantic partners: Blaming, resulting, blaming-excuses, or normal? Culture, Society & Masculinities*, 7(2), 140–153.
- Einarsen, S., Hoel, H., Zapf, D., & Cooper, C. L. (2011). The concept of bullying and harassment at work: The European tradition. In S. Einarsen, H. Hoel, D. Zapf, & C. L. Cooper (Eds.), *Bullying and harassment in the workplace: Developments in theory, research, and practice* (2nd ed., pp. 3–40). CRC Press.
- Entilli L., Cipolletta S. (2017). *When women get violent: the construction of domestic abuse experience from a heterosexual men's perspective*. *Journal of Clinical Nursing*, 26(15-16), 2328–2341.
- Flinck, A., Åstedt-Kurki, P., & Paavilainen, E. (2008). *Intimate partner violence as experienced by men*. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 15, 322–327.
- Follingstad D. (2007). *Rethinking current approaches to psychological abuse: Conceptual and methodological issues*. *Aggression & Violent Behavior*, 12(5), 439–458.
- Follingstad D. R., Rogers J.M. (2013). *Validity concerns in the measurement of women's and men's report of intimate partner violence*. *Sex Roles*, 69(4), 149–167.
- Fung, K., Liu, J. J. W., Sin, R., Shakya, Y., Guruge, S., Bender, A., & Wong, J. P. (2020). *Examining Different Strategies for Stigma Reduction and Mental Health Promotion in Asian Men in Toronto*. *Community Mental Health Journal*. <https://doi.org/10.1007/s10597-020-00723-3>

- Gadd D., Farral S., Dallimore D., Lombard N. (2003). *Equal victims or the usual suspects? Making sense of domestic abuse against men*. *International Review of Victimology*, 10(1), 95–116.
- Gonzalez J. M., Alegría M., Prihoda T. J., Copeland L. A., Zeber J. E. (2011). *How the relationship of attitudes toward mental health treatment and service use differs by age, gender, ethnicity/race and education*. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 46(1), 45–57.
- Gulliver A., Griffiths K. M., Christensen H. (2010). *Perceived barriers and facilitators to mental health help-seeking in young people: A systematic review*. *BMC Psychiatry*, 10(1), 113.
- Hesketh K.L., Duncan S.M., Estabrooks C.A., Reimer M.A., Giovannetti P., Hyndman K., et al. Workplace violence in Alberta and British Columbia hospitals. *Health Policy* 2003; 63: 311-21.
- Hines, DA and Douglas, EM (2009). *Women's use of intimate partner violence against men: prevalence, implications, and consequences*. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma* 18, 572–586.
- Hines, D. A., & Douglas, E. M. (2015). *Health problems of partner violence victims: comparing help-seeking men to a population-based sample*. *American Journal of Preventive Medicine*, 48(2), 136–144.
<https://doi.org/10.1016/j.amepre.2014.08.022>
- Hines, D. A., & Douglas, E. M. (2010). *A closer look at men who sustain intimate terrorism by women*. *Partner Abuse*, 1(3), 286–313. <https://doi.org/10.1891/1946-6560.1.3.286>
- Houseman, B., & Semien, G. (2023). *Florida Domestic Violence*. In *StatPearls*. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing. Retrieved November 26, 2022, from Free Books & Documents. PMID: 29630246. Bookshelf ID: NBK493194.
- Hoare J., Jansson K. (2008). *“Extent of intimate violence, nature of partner abuse and serious sexual assault, 2004/05, 2005/06 and 2006/07 British Crime Survey.”* In Povey D. (Ed.), *Homicides, firearm offences and intimate partner violence 2006/07* (3rd ed. Vol.2). Research Development and Statistics, Crime Reduction and Community Safety Group.
<http://news.bbc.co.uk/2/shared/bsp/hi/pdfs/homicides2007.pdf>
- Hogan K. (2016). *Men's experiences of female-perpetrated intimate partner violence: A qualitative exploration*. [Doctoral dissertation, University of the West of England]. UWE-repository Worktribe. <http://eprints.uwe.ac.uk/28618>
- Jóhannsdóttir, H. L., & Ólafsson, R. F. (2004). Coping with bullying in the workplace: The effect of gender, age and type of bullying. *British Journal of Guidance & Counselling*, 32(3), 319–333. <https://doi.org/10.1080/03069880410001723549>
- John A., DelPozo-Banos M., Gunnell D., Dennis M., Scourfield J., Ford D. V. (2020). *Contacts with primary and secondary healthcare prior to suicide: Case-control whole-population-based study using person-level linked routine data in Wales, UK, 2000-2017*. *British Journal of Psychiatry*, 217(6), 717–724.

- Jorm A. F. (2012). *Mental health literacy: Empowering the community to take action for better mental health*. *American Psychologist*, 67(3), 231–243.
- Kagawa, M. N., Kiguli, S., Steinberg, W. J., & Jama, M. P. (2021). The workplace as a learning environment: Perceptions and experiences of undergraduate medical students at a contemporary medical training university in Uganda. *African Journal of Health Professions Education*, 13(2), 110. <https://doi.org/10.7196/AJHPE.2021.v13i2.1191>
- Kerr L. K., Kerr L. D., Jr. (2001). *Screening tools for depression in primary care: The effects of culture, gender and somatic symptoms on the detection of depression*. *Western Journal of Medicine*, 175(5), 349–352.
- Kolbe, V., & Büttner, A. (2020). *Domestic Violence Against Men-Prevalence and Risk Factors*. *Deutsches Ärzteblatt International*, 117(31-32), 534-541. <https://doi.org/10.3238/arztebl.2020.0534>
- Kilpatrick D. G., Acierno R., Saunders B., Resnick H. S., Best C. L., Schnurr P. P. (2000). *Risk factors for adolescent substance abuse and dependence: Data from a national sample*. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(1), 19–30.
- Kumari, A., Kaur, T., Ranjan, P., Chopra, S., Sarkar, S., & Baitha, U. (2020). *Workplace violence against doctors: Characteristics, risk factors, and mitigation strategies*. *Journal of Postgraduate Medicine*, 66(3), 149-154. https://doi.org/10.4103/jpgm.JPGM_96_20
- Kwon, M., Lawn, S., & Kaine, C. (2023). *Understanding Men's Engagement and Disengagement When Seeking Support for Mental Health*. *American Journal of Men's Health*, 17(2). <https://doi.org/10.1177/15579883231157971>
- Levant K., Kamaradova D., Prasko J. (2014). *Perspectives on perceived stigma and self-stigma in adult male patients with depression*. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 10, 1399–1405.
- Lysova, A., Dim, E. E., & Dutton, D. (2019). *Prevalence and consequences of intimate partner violence in Canada as measured by the National Victimization Survey*. *Partner Abuse*, 10, 199–221. <http://dx.doi.org/10.1891/1946-6560.10.2.199>
- Lysova, A., Hanson, K., Dixon, L., Douglas, E. M., Hines, D. A., & Celi, E. M. (2022). *Internal and External Barriers to Help Seeking: Voices of Men Who Experienced Abuse in Intimate Relationships*. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 66(5), 538-559. <https://doi.org/10.1177/0306624X20919710>
- Machado, A., Santos, A., Graham-Kevan, N., & Matos, M. (2017). *Exploring help seeking experiences of male victims of female perpetrators of IPV*. *Journal of Family Violence*, 32(5), 513–523. <https://doi.org/10.1007/s10896-016-9853-8>
- Mackenzie C. S., Gekoski W. L., Knox V. J. (2006). *Age, gender, and the underutilization of mental health services: The influence of help-seeking attitudes*. *Aging and Mental Health*, 10(6), 574–582.
- Mahalik, J. R., Levi-Minzi, M., & Walker, G. (2007). *Masculinity and health behaviors in Australian men*. *Psychology of Men & Masculinity*, 8(4), 240

- Matte M., Lafontaine M.-F. (2011). *Validation of a measure of psychological aggression in same-sex couples: Descriptive data on perpetration and victimization and their association with physical violence*. *Journal of GLBT Family Studies*, 7(3), 226–244. <https://doi.org/10.1080/1550428X.2011.564944>
- McHugh M. C., Rakowski S., Siwderski C. (2013). *Men's experiences of psychological abuse: Conceptualization and measurement issues*. *Sex Roles*, 69(3–4), 168–181.
- McKenzie S. K., Collings S., Jenkin G., River J. (2018). *Masculinity, social connectedness, and mental health: Men's diverse patterns of practice*. *American Journal of Men's Health*, 12(5), 1247–1261.
- McNeely R. L., Cook P. W., Torres J. B. (2001). *Is domestic violence a gender issue, or a human issue?* *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 4(4), 227–251
- Möller-Leimkühler A. M. (2002). *Barriers to help-seeking by men: A review of sociocultural and clinical literature with particular reference to depression*. *Journal of Affective Disorders*, 71(1), 1–9.
- Nybergh L., Enander V., Krantz G. (2016). *Theoretical considerations on men's experiences of intimate partner violence: An interview-based study*. *Journal of Family Violence* 31(2), 191–202.
- Olafsen, R. N., & Viemero, V. (2000). *Bully/victim problems and coping with stress in school among 10- to 12-year-old pupils in Åland, Finland*. *Aggressive Behavior*, 26(1), 57–65. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(2000\)26:1<57::AID-AB5>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(2000)26:1<57::AID-AB5>3.0.CO;2-I)
- Obarisiagbon, E (2019). *Emerging trend in the culture of domestic violence against men in Southern Nigeria Barr*. *International Journal of Humanities and Social Science* 9. <https://doi.org/10.30845/ijhss.v9n3p7>
- Pasaules Veselības organizācija. (2014). *Globālais stāvokļa ziņojums par vardarbības novēršanu 2014*. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564793>
- Pederson E. L., Vogel D. L. (2007). *Male gender role conflict and willingness to seek counseling: Testing a mediation model on college-aged men*. *Journal of Counseling Psychology*, 54(4), 373.
- Pickering, C. E. Z., Nurenberg, K., & Schiamberg, L. (2017). *Recognizing and responding to the 'toxic' work environment: Worker safety, patient safety, and abuse/neglect in nursing homes*. *Qualitative Health Research*, 27(12), 1870–1881. <https://doi.org/10.1177/1049732317723889>
- Pirkis J., Spittal M. J., Keogh L., Mousaferiadis T., Currier D. (2017). *Masculinity and suicidal thinking*. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 52(3), 319–327.
- Pirsko, L. (2015). *Seksuālā vardarbība pret vīrieti*. Iegūts no: https://marta.lv/files/research/10_Petijuma_zinojums_Marta_web_page.pdf [sk. 29.10.2023.]

- Rasmussen, C. A., Hogh, A., & Andersen, L. P. (2013). Threats and physical violence in the workplace: A comparative study of four areas of human service work. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(14), 2749–2769. <https://doi.org/10.1177/0886260513487987>
- Rasool, S. F., Koser, M., & Yan, Z. (2016). Two folded layers of organizational justice. *International Journal of Research*, 3(14), 368.
- Rasool, S. F., Wang, M., Zhang, Y., & Samma, M. (2020). *Sustainable Work Performance: The Roles of Workplace Violence and Occupational Stress*. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(3), 912. <https://doi.org/10.3390/ijerph17030912>
- Rutz W., Rihmer Z. (2009). *Suicide in men: Suicide prevention for the male person*. In Wasserman D., Wasserman C. (Eds.), *Oxford textbook of suicidology and suicide prevention: A global Perspective* (pp. 249–255). New York, NY: Oxford University Press.
- Rice S. M., Fallon B. J., Aucote H. M., Möller-Leimkühler A., Treeby M. S., Amminger G. P. (2015). *Longitudinal sex differences of externalising and internalising depression symptoms trajectories: Implications for assessment of depression in men from an online study*. *International Journal of Social Psychiatry*, 61(3), 236–240.
- Sagar-Ouriaghli, I., Godfrey, E., Bridge, L., Meade, L., & Brown, J. S. L. (2019). *Improving Mental Health Service Utilization Among Men: A Systematic Review and Synthesis of Behavior Change Techniques Within Interventions Targeting Help-Seeking*. *American Journal of Men's Health*, 13(3), 1557988319857009. <https://doi.org/10.1177/1557988319857009>
- Savall F, Lechevalier A, Hérin F, Vergnault M, Telmon N, Bartoli C (2017). *A ten-year experience of physical intimate partner violence (IPV) in a French forensic unit*. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 46, 12–15.
- Scott-Storey, K., Ford-Gilboe, M., Varcoe, C., Wathen, N., Malcolm, J., & Vincent, C. (2023). *What About the Men? A Critical Review of Men's Experiences of Intimate Partner Violence*. *Trauma, Violence & Abuse*, 24(2), 858-872. <https://doi.org/10.1177/15248380211043827>
- Sheikh, S., & Furnham, A. (2000). A cross-cultural study of mental health beliefs and attitudes towards seeking professional help. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 35(7), 326–334. <https://doi.org/10.1007/s001270050246>
- Seidler Z. E., Dawes A. J., Rice S. M., Oliffe J. L., Dhillon H. M. (2016). The role of masculinity in men's help-seeking for depression: A systematic review. *Clinical Psychology Review*, 49, 106–118.
- Seidler Z. E., Rice S. M., Oliffe J., Ogradniczuk J. S. (2020). *What gets in the way? Men's perspectives of barriers to mental health services*. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(2), 105–110.
- Seidler Z. E., Wilson M. J., Walton C. C., Fisher K., Oliffe J. L., Kealy D., Ogradniczuk J. S., Rice S. M. (2021). *Australian men's initial pathways into mental health services*. *Health Promotion Journal of Australia*, 33(2), 460–469.

- Seymour-Smith S., Wetherell M., Phoenix A. (2002). *'My wife ordered me to come!': A discursive analysis of doctors' and nurses' accounts of men's use of general practitioners*. *Journal of Health Psychology*, 7(3), 253–267.
- Soraya, S., Scott, K. M., Angermeyer, M. C., Berglund, P., Bromet, E. J., Brugha, T. S., Demyttenaere, K., de Girolamo, G., Haro, J. M., Jin, R., Karam, E. G., Kovess-Masfety, V., Levinson, D., Medina Mora, M. E., Ono, Y., Ormel, J., Pennell, B.-E., Posada-Villa, J., Sampson, N. A., Williams, D., & Kessler, R. C. (2009). Cross-national associations between gender and mental disorders in the World Health Organization World Mental Health Surveys. *Archives of General Psychiatry*, 66(7), 785-795. <https://doi.org/10.1001/archgenpsychiatry.2009.36>
- Sprigg, C. A., Niven, K., Dawson, J., Farley, S., & Armitage, C. J. (2019). Witnessing workplace bullying and employee well-being: A two-wave field study. *Journal of Occupational Health Psychology*, 24(2), 286-296. <https://doi.org/10.1037/ocp0000137>
- Stark, E. (2010). *Do violent acts equal abuse? Resolving the gender parity/asymmetry dilemma*. *Sex Roles*, 62, 201–211. <https://doi.org/10.1007/s11199-009-9717-2>
- Stiawa, M., Müller-Stierlin, A., Staiger, T., Kilian, R., Becker, T., Bündel, H., Beschoner, P., Grinschgl, A., Fräsch, K., Schmauß, M., Panzirsch, M., Mayer, L., Sittenberger, E., & Krumm, S. (2020). *Mental health professionals' views about the impact of male gender for the treatment of men with depression - a qualitative study*. *BMC Psychiatry*, 20, 276. <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02686-x>
- Swan SC, Snow DL (2006). *The development of a theory of women's use of violence in intimate relationships*. *Violence Against Women*, 12(11), 1026–45.
- Tang M. O., Oliffe J. L., Galdas P. M., Phinney A., Han C. S. (2014). *College men's depression-related help-seeking: A gender analysis*. *Journal of Mental Health*, 23(5), 219–224.
- Tilbrook, E., Allan, A., & Dear, G. (2010). *Intimate partner abuse of men*. Men's Advisory Network.
- Thobejane, TD, Luthada, NV and Mogorosi, LD (2018). *Gender-based violence against men: a muted reality*. *Southern African Journal for Folklore Studies* 28, 1–15. <https://doi.org/10.25159/1016-8427/4304>
- Thompson A., Hunt C., Issakidis C. (2004). *Why wait? Reasons for delay and prompts to seek help for mental health problems in an Australian clinical sample*. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 39(10), 810–817.
- Oliver M. I., Pearson N., Coe N., Gunnell D. (2005). *Help-seeking behaviour in men and women with common mental health problems: Cross-sectional study*. *The British Journal of Psychiatry*, 186(4), 297–301.
- Vijayakumar, G., & Rajagopal, S. (2024). Addressing workplace bullying: Protecting human rights in the modern workplace. *Revista de Gestão Social e Ambiental*, 18(2), e04994. <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n2-054>

- Vogel D. L., Epting F., Wester S. R. (2003). *Counselors' perceptions of female and male clients*. *Journal of Counseling & Development*, 81(2), 131–141. [Google Scholar]
- Vogel D. L., Heimerdinger-Edwards S. R., Hammer J. H., Hubbard A. (2011). “Boys don't cry”: *Examination of the links between endorsement of masculine norms, self-stigma, and help-seeking attitudes for men from diverse backgrounds*. *Journal of Counseling Psychology*, 58(3), 368.
- Walker A., Lyall K., Silva D., Craigie G., Mayshak R., Costa B., Hyder S., Bentley A (2019). *Male victims of female-perpetrated intimate partner violence, help-seeking and reporting behaviors: A qualitative study*. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(2), 213–223.
- WHO. *Violence Against Children*. (2020). Iegüts no: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-children> [sk. 02.10.2023]
- Wolfe, D. A., & Jaffe, P. G. (2001). Prevention of domestic violence: emerging initiatives. In S. A. Graham-Bermann & J. L. Edleson (Eds.), *Domestic violence in the lives of children: the future of research, intervention, and social policy* (pp. 283–298). American Psychological Association.
- Yanci, H., Boz, B., Demirkiran, Ö., Kiliçcioğlu, B., & Yağmur, F. (2003). Medical personnel subjected to violence in the emergency department—enquiry study. *Turkish Journal of Emergency Medicine*, 3, 16–20.
- Yousaf O., Popat A., Hunter M. S. (2015). *An investigation of masculinity attitudes, gender and attitudes toward psychological help-seeking*. *Psychology of Men & Masculinity*, 16(2), 234–237.
- Xu, T., Magnusson Hanson, L. L., Lange, T., Starkopf, L., Westerlund, H., Madsen, I. E. H., Rugulies, R., Pentti, J., Stenholm, S., Vahtera, J., Hansen, Å. M., Kivimäki, M., & Rod, N. H. (2018a). Workplace bullying and violence as risk factors for type 2 diabetes: A multicohort study and meta-analysis. *Diabetologia*, 61(1), 75–83. <https://doi.org/10.1007/s00125-017-4480-3>
- Xu, T., Magnusson Hanson, L. L., Lange, T., Starkopf, L., Westerlund, H., Madsen, I. E. H., ... Rod, N. H. (2018b). Workplace bullying and workplace violence as risk factors for cardiovascular disease: A multi-cohort study. *European Heart Journal*. <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehy683>